

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

MATJAŽ KOVAČ

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

RIAA PROTI NAPSTERJU - OBRAVNAVA PRIMERA

Ljubljana, december 2003

MATJAŽ KOVAČ

IZJAVA:

Študent Matjaž Kovač izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom mag. Boruta Stražišarja, in dovoljujem njegovo objavo na internetu.

V Ljubljani, dne 1.12. 2003

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1. UDELEŽENCI PROCESA	2
1.1 Napster	2
1.2 RIAA	4
2. OPREDELITEV PROBLEMA	5
2.1 Pojav MP3 formata	5
2.2 Napsterjeva odgovornost	6
2.3 Pravica uporabnikov do presnemavanja posnetkov v MP3 format	7
2.4 Vprašanje lastništva nad MP3-ji	8
2.5 Napster in poštena raba	9
3. PRAVNO OZADJE IN ZAKONI	11
3.1 WIPO	11
3.2 WPPT in WCT	11
3.3 DMCA	13
3.4 AHRA	13
4. NAPSTERJEVI EKONOMSKI VPLIVI	14
4.1 Piratstvo	14
4.2 Vpliv internetnega piratstva na glasbeno industrijo	16
4.3 Napsterjev učinek na prodajo glasbene industrije	17
5. POTEK PRIMERA	19
5.1 Leto 1999	19
5.1.1 November	19
5.1.2 December	19
5.2 Leto 2000	20
5.2.1 Januar	20
5.2.2 Februar	20
5.2.3 Marec	20
5.2.4 April	20
5.2.5 Maj	21
5.2.6 Junij	21
5.2.7 Julij	22
5.2.8 Avgust	23
5.2.9 September	23
5.2.10 Oktober	23
5.2.11 November	24
5.2.12 December	24
5.3 Leto 2001	25
5.3.1 Januar	25
5.3.2 Februar	25
5.3.3 Marec	26

5.3.4 April	26
5.3.5 Maj	26
5.3.6 Junij	27
5.3.7 Julij	27
5.3.8 September	28
5.3.9 Oktober	28
5.4 Leto 2002	29
6. SLOVENSKE RAZMERE	31
SKLEP	32
LITERATURA	33
VIRI	37

UVOD

V svojem diplomskem delu bom predstavil odmeven sodni proces RIAA proti Napsterju, ki se bolj točno imenuje *A&M Records, et al. v. Napster Inc.* Ta se mi je zdel zelo pomemben zato, ker je pokazal na to, kako se bo razvijalo novo področje internetne glasbene distribucije. Prenašanje glasbe preko interneta se je v zadnjih letih, ko so postale povezave med uporabniki zelo hitre in omogočajo izmenjavo različnih multimedijskih datotek s pomočjo najrazličnejših P2P programov, zelo razširilo. Zakonodaja, ki ureja to področje, je bila napisana že pred časom in ni predvidevala takšnih možnosti. Kljub temu, da so nekateri zakoni dokaj novi, pa so tudi ti praktično že zastareli, saj je razvoj na področju informacijske tehnologije vse hitrejši in zakoni se morajo vse hitreje dopolnjevati, da bi sledili temu napredku.

Sodni proces je bil dolgotrajen, vendar do glavne obravnave sploh ni prišlo, saj je Napster bankrotiral kmalu po prepovedi obratovanja. Zaradi tega ostaja mnogo vprašanj odprtih in dovolj je prostora za ugibanja o nadaljnjem razvoju dogodkov na tem področju.

V prvem delu diplomskega dela bom na kratko predstavil oba udeleženca procesa. Tožnik je bil RIAA, združenje največjih ameriških glasbenih založb in lastnik večine glasbenih posnetkov na Napsterju, obtoženi pa Napster, majhno internetno podjetje, ki je s svojim programom omogočil uporabnikom medsebojno izmenjavo MP3 datotek prek interneta, kar so uporabniki zlorabili za izmenjavo avtorsko zaščitenih pesmi in s tem dali RIAA povod za tožbo.

Predstavil bom tudi glavne vzroke, ki so sprožili proces, zgodovino in vse večjo razširjenost MP3 glasbenih datotek, ki so postale internetni standard za prenašanje glasbe. Pod drobnogled bom vzel tudi domnevno Napsterjevo odgovornost za prenašanje avtorsko zaščitenih pesmi prek njegovega strežnika in možnosti za njegovo pošteno rabo. V tem sklopu bom prav tako predstavil pravne temelje, ki lastništvo nad MP3-ji pripisujejo glasbenim založbam, in kakšne so pravice uporabnikov MP3-jev.

V tretjem delu bom predstavil organizacije in zakone, ki urejajo področje intelektualne lastnine. WIPO je organizacija, ki skrbi za mednarodno zaščito intelektualne lastnine s pomočjo mednarodnih konvencij. IFPI, ki prav tako skrbi za zaščito avtorskih pravic na področju glasbe, pa je mednarodno združenje glasbenih založb. Pravno urejajo to področje mednarodne konvencije WPPT in WCT, ki pa so le okviri, v katerih morajo biti napisani zakoni podpisnic. ZDA, v katerih se je proces odvijal, imajo zakon o intelektualni lastnini, imenovan Copyright Law, ki je bil dopolnjen z DMCA. Na tem mestu bom predstavil še starejši zakon AHRA, na katerega se je sklicevala obramba.

Napster je bil obtožen piratstva in povzročanja ekonomske škode glasbenim založbam in avtorjem, zato bom v četrtem poglavju podal dejstva o piratstvu. Zanimali pa so me tudi dejanski podatki in raziskave o ekonomski škodi, ki naj bi jo povzročil ta internetni servis.

Diplomsko delo nato prikazuje kronologijo pravnega procesa RIAA proti Napsterju in vse pomembnejše dogodke ter odločitve v zvezi z njim. V tem delu sem skušal v dejanskem časovnem zaporedju prikazati, kako se je proces odvijal, kakšne so bile poteze obrambe in tožnikov ter kako je sodišče tehtalo argumente obeh strani in se odločalo o Napsterjevi odgovornosti.

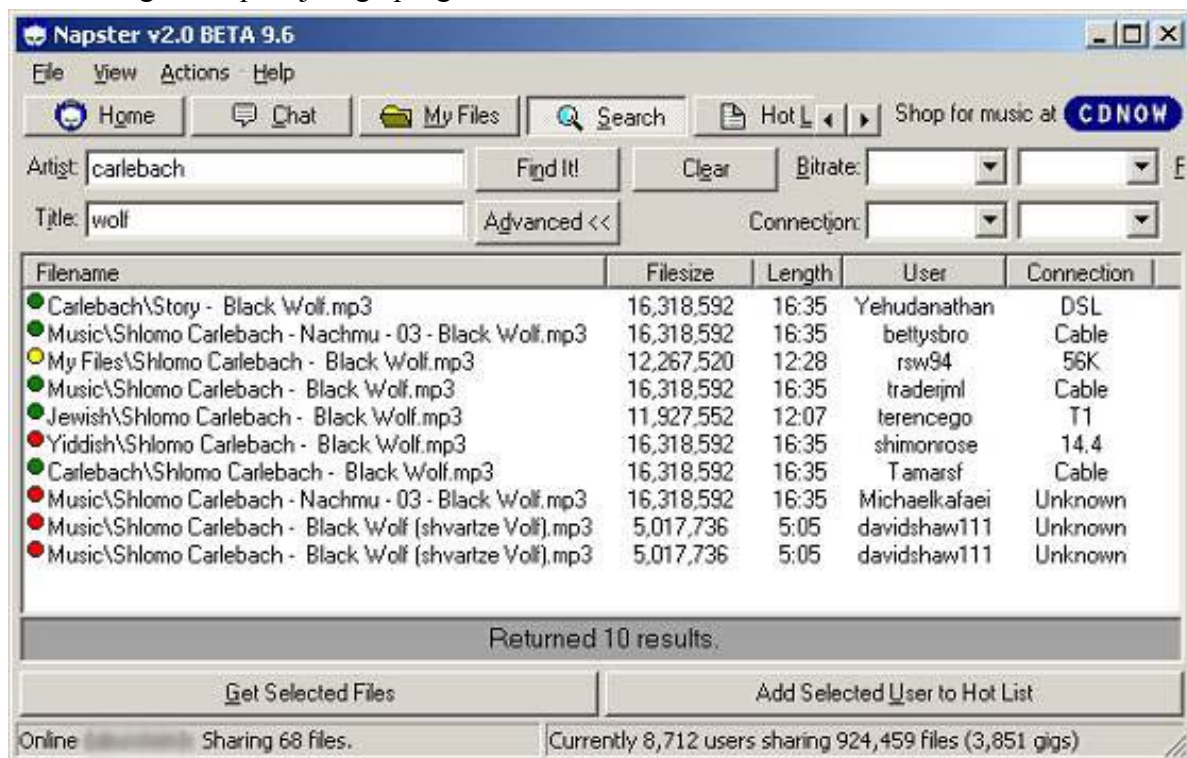
Zadnji del diplomskega dela govori o tem, kakšne so slovenske razmere na področju internetnih glasbenih servisov in o morebitnem vplivu Napsterja na slovenske uporabnike. Diplomsko delo bom končal s sklepom, v katerem sem skušal strniti svoje razmišljanje o tem primeru.

1. UDELEŽENCI PROCESA

1.1 Napster

Napster je bilo majhno internetno podjetje iz mesteca Redwood City v ameriški zvezni državi Kaliforniji, ki se je maja leta 1999 razvilo iz preprostega programa za izmenjavo MP3 datotek, ki ga je spisal študent Shawn Fanning z namenom, da bo lahko izmenjeval MP3-je s svojimi prijatelji. Poleg izmenjave MP3-jev je program omogočal še njihovo poslušanje, internetno klepetalnico in druge zakonite načine uporabe.

Slika 1: Izgled Napsterjevega programa

Vir: Halachic Computer Issues, 2001.

Program je postal velika uspešnica, saj je neposredno povezoval svoje uporabnike med sabo in jim omogočal preprosto izmenjavo pesmi na enem mestu, brez utrudljivega brskanja po internetu. Zaradi popularnosti programa se je Fanning odločil, da bo ustanovil podjetje, ki je hitro preraslo v družbo z nekaj deset zaposlenimi in pridobilo 2 milijona \$ začetnega kapitala različnih investorjev, med katerimi je bila tudi prva predsednica podjetja Eileen Richardson (Company Profile, 2001).

Podjetje je na svojem spletnem servisu neprestano ažuriralo seznam trenutno priklopljenih uporabnikov in njihovih MP3-jev, kar je bilo potrebno za delovanje Napsterjevega glasbenega servisa. Glasbene datoteke, ki so se znašle na tem seznamu, so bile v večini primerov MP3 kopije avtorsko zaščitene pesmi z originalnih zgoščenk, ki so jih uporabniki preko Napsterjevega servisa dali na voljo vsem ostalim. Po obdobju, ko je RIAA vložila tožbo, ker naj bi Napster upravljal neke vrste »piratsko tržnico«, je Napster zaradi medijske izpostavljenosti dosegel svoj vrhunec s kar 64 milijoni registriranih uporabnikov in rekordnim številom prenosov datotek. Ta položaj ni trajal dolgo, saj je bil zaradi sodnih omejitev Napster prisiljen zaustaviti delovanje še pred glavno razpravo na sodišču. To je bila posledica sodniške odločitve o filtriranju pesmi na tem servisu. Nekaj časa je nato podjetje životalo brez svojih uporabnikov in se poskušalo prestrukturirati v plačljivi internetni servis pod pokroviteljstvom koncerna Bertelsmann. Ta je tudi lastnik založbe BMG, ki je članica RIAA. Poleti 2002 je Napster zaradi neuspešnega prevzema koncerna Bertelsmann prišel v položaj, ko je bil prisiljen objaviti bankrot, kar je dokončno pomenilo konec tako podjetja kot tudi sodnega procesa. Celotno njegovo imetje, skupaj z blagovno znamko in internetno stranjo, je kupilo podjetje Roxio, ki je nato v letu 2003 vzpostavilo nov plačljiv internetni servis, ki pa s starim Napsterjem nima več nobene povezave, razen z imenom in logotipom.

Slika 2: Napsterjev logotip

Vir: Napster, 2002.

Vendar pa z Napsterjem še ni bilo konec tega, kar naj bi bilo internetno spodbujanje piratstva. To je bil le konec enega izmed mnogih internetnih podjetij, ki ga je sodno preganjala ali pa prevzela glasbena industrija. Pomemben pa je bil Napster zato, ker je bil prvi, ki je uporabil P2P (peer to peer - vsak z vsakim) tehnologijo izmenjave MP3-jev. Že v času njegovega obstoja je obstajalo kar nekaj programov, ki so bili še naprednejši in zasnovani tako, da ni med uporabniki nobenega posrednika več (kot je bil tak posrednik Napster s svojim seznamom MP3-jev); to so bili Bearshare, Gnutella, Limewire ipd. Novejša orodja, kot so Kazaa, eDonkey in podobni P2P programi, so namenjeni izključno za medsebojno povezovanje uporabnikov brez posrednika, poleg tega pa ti programi omogočajo izmenjavo vseh vrst datotek, ne le MP3-jev.

Znašli smo se v situaciji, ko je s hitrim prenosom prek interneta s pomočjo P2P programov mogoče zastonj dobiti ogromno avtorsko zaščitene del, ki so se na internetu znašla brez dovoljenja njihovih lastnikov. Hkrati pa lahko lastniki avtorskih pravic tožijo samo posamezne uporabnike, ki zlorabljajo ta orodja za posredovanje avtorsko zaščitene del, kar pa je praktično neizvedljivo in nesmotrno. Internetni glasbeni servisi Napsterjevega kova ne obstajajo več, razen različnih plačljivih servisov, ki pa nimajo pretiranega uspeha. Nadomestili so jih popolnoma decentralizirani P2P programi, za katerimi ne stojijo več nobena podjetja, ki bi jih bilo mogoče sodno preganjati. Danes ni samo glasbena industrija tista, ki je zaskrbljena zaradi interneta, ampak so zaskrbljene vse tiste panoge, katerih končni izdelki se lahko brez težav pretvorijo v digitalno obliko in prenašajo preko interneta. Sem spada še filmska industrija, knjižne založbe, proizvajalci programske opreme in računalniških igraric ter še mnogi drugi.

1.2 RIAA

RIAA je kratica za Recording Industry Association of America, ki je bila tožnik v pravnem procesu proti Napsterju. To je organizacija, ki zastopa največje ameriške glasbene založbe, med njimi vseh pet največjih: EMI, BMG, Universal, Sony in Time Warner. Članice RIAA so tiste, ki proizvedejo in distribuirajo približno 90% vseh legalnih zvočnih zapisov v ZDA (About Us, 2003). Sedež združenja se nahaja v Washingtonu, njegova predsednica v Napsterjevem času pa je bila Hillary Rosen.

RIAA je članica svetovnega združenja IFPI. To združenje predstavlja mednarodno glasbeno industrijo, katere članice obsegajo več kot 1400 glasbenih založb in distributerjev v več kot 70 državah sveta. Obe organizaciji sta nastali predvsem z namenom, da ščitita interese glasbenih založb. Sem sodi seveda preganjanje piratstva v vsakršni obliki (What is IFPI?, 2003).

Ker naj bi se na Napsterju pojavljali predvsem MP3-ji avtorsko zaščitene posnetkov, ki so bili po večini v lasti založb, združenih pod okrilje RIAA, je ta organizacija proti Napsterju vložila tožbo zaradi kršenja avtorskih pravic. To je bila le ena izmed tožb, ki jih je vložila proti različnim podobnim glasbenim servisom in ki so se končali z njeno sodno zmago ali poravnavo. Tožba je bila vložena na okrožnem sodišču v San Franciscu. Predsedovala mu je sodnica Marilyn Patel, ki je bila dokaj naklonjena tožniku. Zaradi tega je obramba poskušala s pritožbami na 9. okrožnem pritožbenem sodišču, ki prav tako ni moglo rešiti Napsterja pred njegovo ustavitvijo, je pa nekajkrat časovno odgodilo prepovedi okrožnega sodišča in omogočilo nadaljevanje obratovanja. Po pravni poti je RIAA po skoraj dveh letih dosegla uvedbo filtriranja pesmi, kar je končno privedlo do padca Napsterjeve popularnosti in dokončnega bankrota.

RIAA je v preteklih nekaj letih sprožila že veliko tožb proti najrazličnejšim pravnim osebam, kot so internetne strani, ki ponujajo avtorsko zaščiteno glasbo, univerze, proizvajalci elektronskih naprav, ki izdelujejo MP3 glasbene predvajalnike, spletne glasbene trgovine, ki niso imele ustreznih licenc, in še bi lahko naštevali (Press Room: Legal Cases, 2003).

Poleg taktike sodnega preganjanja so glasbene založbe pod okriljem RIAA uporabile tudi taktiko prevzemov manjših legalnih servisov, kot je bilo to v primeru podjetja MyMP3.com in skorajda tudi v Napsterjevem primeru. Na ta način so poskušale pripraviti teren za vstop na zanje novo področje internetne glasbene distribucije. Založbe so po tem, ko so opravile s konkurenti, z veliko zamudo ustanovile svoja plačljiva servisa Pressplay in MusicNet. Ta dva nista pritegnila veliko uporabnikov, saj je danes na internetu s pomočjo P2P orodij zlahka mogoče dobiti želene pesmi zastonj, čeprav je tako početje nezakonito. Z Napsterjevim propadom glasbena industrija ni izkoreninila internetnega piratstva, saj je po ocenah IFPI internet v celoti piratski medij (IFPI publishes Music Piracy Report 2001, 2001).

2. OPREDELITEV PROBLEMA

2.1 Pojav MP3 formata

MP3 je končnica datotek, ki vsebujejo glasbo in so v primerjavi z zapisom na zgoščenki nekajkrat manjše, saj so podatki stisnjeni in zato primerni za prenos preko interneta. Ime izhaja iz kratic MPEG-1 Layer 3, kar je krajše za Moving Picture Experts Group Audio Layer 3. Moving Picture Experts Group je bila skupina različnih strokovnjakov iz Nemčije in Italije, ki so se leta 1988 zbrali z nalogo, da bi razvili standard za pretvarjanje posnete glasbe v digitalno obliko. Leta 1992 so razvili nov audio standard, ki so ga imenovali MPEG-1 in ki je imel tri različice: Layer 1 in 2, namenjena za močnejše računalnike, in Layer 3, namenjen računalnikom, ki počasi obdelujejo podatke (Mann, 2000).

MPEG standard deluje s pomočjo »codecov« (coder-decoder), to je metode, ki izkorišča človekovo nezmožnost slišati določene frekvence. S tem, ko odvezamo določen del glasbe, močno zmanjšamo velikost datotek (tudi za 12-krat), kakovost pa še vedno ostane na visoki ravni. Ob prvi predstavitvi MPEG Layer 3 je bila kakovost glasbe zelo slaba, zato ga niso nameravali naprej razvijati za uporabo. Izvorna koda za MP3 se je nahajala na lahko dostopnem računalniku univerze v Erlingenu, od koder je prišla v roke hekerju z imenom SoloH. Ta je z njeno pomočjo napisal program, ki je pretvarjal pesmi iz zgoščenk v MP3 datoteke zadostne kakovosti. Kmalu so se pridružili ostali hekerji in v roku dveh let se je razvil izpopolnjen MP3 standard.

Glasbena industrija pri tem razvoju ni sodelovala, zato ni bila pri novem standardu razvita nikakršna zaščita, ki bi preprečevala nepooblaščen presnemavanje ali kako drugače omejila predvajanje MP3-jev. Na internetu so se kmalu začele pojavljati strani, ki so ponujale

ogromno pesmi v novem formatu, saj so te datoteke zaradi svoje majhnosti postale nadvse primerne za prenašanje preko interneta. Nov format se je hitro uveljavil in postal popularen, z vse hitrejšimi internetnimi povezavami pa se je obseg izmenjave teh datotek močno povečal. Odgovor glasbene industrije na to je prišel zelo pozno. Glasbene založbe in različna podjetja, izdelovalci naprav za predvajanje, so ustanovili SDMI - Secure Digital Music Initiative, v okviru katere so se začeli dogovarjati o novem formatu, ki bi nadomestil MP3 format in preprečil nenadzorovano širjenje MP3-jev na internetu. To bi dosegli s pomočjo zaščite, ki bi vključevala tako programe kot naprave, ki bi delovali le v skladu z novimi SDMI standardi. Toda ta pobuda ni bila dobro sprejeta.

V tem času se je MP3 format že dobro uveljavil ne samo med uporabniki računalnikov, temveč so ga začeli množično podpirati tudi proizvajalci opreme za glasbeno predvajanje. Ti ponujajo najrazličnejše naprave, ki zmorejo predvajati posnetke v MP3 glasbenem formatu. Novejši format, ki bi omogočal določeno zaščito, najbrž ne bi bil uspešen, saj je vsako zaščito prav lahko zaobiti, kar so hekerji dokazali že v preteklosti. Najbrž tak standard ne bi preveč navdušil kupcev, ki radi svobodno upravljajo s stvarmi, ki jih kupijo, kar pa v tem primeru ne bi držalo, saj bi bilo presnemavanje onemogočeno.

2.2 Napsterjeva odgovornost

Za Napster bi lahko rekli, da se je pojavil ob pravem trenutku na pravem mestu. V svojem času je pomenil spletni servis, ki je ponujal za tedanje in še današnje razmere ogromno število pesmi, ki so bila njegovim uporabnikom na voljo popolnoma zastonj ne enem mestu. Glavni pogoj je bil povezava na internet in namestitev Napsterjevega programa preko interneta. Ta program je poleg iskanja in prenašanja pesmi ponujal še različne druge načine uporabe, ki niso bili pravno sporni.

Z vse večjim številom uporabnikov se je število pesmi hitro povečevalo. Pesmi so bile posnete v obliki MP3 datotek in so se nahajale na računalnikih Napsterjevih uporabnikov in ne na serverjih podjetja Napster, ki je skrbelo samo za ažuren seznam teh pesmi in trenutno priklopljenih uporabnikov, ki so jih prenesli na svoj računalnik.

V začetku je bil Napster le program, ki ga je sam spisal Shawn Fanning. Iz tega samostojnega projekta pa se je kmalu razvilo podjetje, ki so ga finančno podprli različni investitorji, ker so v njem videli inovativen pristop k distribuciji glasbe, ki pa je bil pravno sporen. Od omogočanja izmenjave MP3-jev ni imel Napster nikoli nobene finančne koristi in še preden mu je uspelo razviti svoj plačljivi servis, je zaradi pritiska tožbe propadel. Njegov glavni adut so bili milijoni njegovih uporabnikov, ki pa so ob uvedbi filtriranja pesmi začeli uporabljati ostale podobne programe.

Na tem mestu se mi zdi pomembno vprašanje, ki v samem pravnem procesu ni bilo dovolj izpostavljeno: Ali je bil Napster res odgovoren za kršitve, ki so jih pravzaprav delali njegovi uporabniki? To se zdi podobno, kot če bi nekdo vlomil v avto z uporabo kladiva, nato pa bi za

povzročeno škodo odgovarjala tovarna, ki ta kladiva izdeluje. Napsterjev program je bil le orodje, ki je uporabnikom omogočal medsebojno izmenjavo glasbe. Vsak njegov uporabnik je moral pri namestitvi Napsterjevega programa potrditi izjavo, s katero je sprejel odgovornost za morebitne kršitve, ki bi jih povzročil z uporabo Napsterja (Napster Copyright Policy, 2001). Kršitelji bi bili v primeru zlorabe, kot je npr. posredovanje avtorsko zaščitene glasbe drugim uporabnikom brez dovoljenja lastnikov, lahko kaznovani s prepovedjo dostopa do tega servisa. Vendar Napster ni bil dolžan nadzorovati početja svojih uporabnikov, ampak so to dolžni početi lastniki avtorskih pravic.

Odgovornost za kršitve bi morala biti izključno na strani uporabnikov, ki so ali posredovali ali pa samo presneli avtorsko zaščitene MP3-je, ne pa na strani Napsterja. Njegova odgovornost je le v tem, da je prvi izdelal inovativen program, ki je vzpostavil temelje za sedaj že zelo razvito P2P tehnologijo, ki je omogočila neposredno izmenjavo datotek med samimi uporabniki. Vendar pa tožbe proti milijonom posameznikom ne bi bilo mogoče izpeljati, zato se je RIAA odločila za lažjo pot, to je tožbo, ki je sicer uspela, je pa po mojem mnenju precej sporna. Sodišče je namreč odločilo, da je Napster odgovoren za kršitve avtorskih pravic in jih celo spodbuja, ker naj bi bil v neposredni zvezi s svojimi uporabniki, s tem ko jih povezuje preko svojega seznama MP3-jev. Zaradi tega ne more biti deležen zaščite, kot jo imajo npr. proizvajalci MP3 prenosnih predvajalnikov, ki lahko prodajajo svoje izdelke, ki prav tako omogočajo morebitne zlorabe, vendar pa po prodaji predvajalnika ne ostanejo več v zvezi s svojimi kupci (Court Says Injunction 'Overbroad', 2001).

Tak je bil primer tožbe RIAA proti podjetju Diamond Multimedia, ker je začelo izdelovati prenosne predvajalnike Rio, ki so podpirali predvajanje tako legalnih kot nelegalnih MP3-jev. Primer se je končal junija 1999 z izvensodno poravnavo, tako da so Rio lahko začeli prodajati (RIAA v. Diamond Multimedia Systems, 1999).

V Napsterjevem primeru je glasbena industrija s pomočjo tožbe proti neki pravni osebi še lahko ustavila izmenjavo spornih MP3 datotek. Dandanašnji pa je tehnologija P2P že tako napredovala v smeri decentraliziranosti, da novejši programi za medsebojno izmenjavo najrazličnejših datotek za svoje delovanje ne potrebujejo nobenega seznama datotek, prav tako pa za njimi ne stoji več nobeno podjetje, ki bi ga lahko tožili. Danes RIAA lahko toži le še posameznike, kar je že začela, vendar je malo verjetno, da bo s takšnim početjem prestrašila uporabnike P2P programov, ki kršijo avtorske pravice.

2.3 Pravica uporabnikov do presnemavanja posnetkov v MP3 format

RIAA je največji problem videla v tem, da so bile pesmi, ki so se znašle na servisu, v večini primerov avtorsko zaščitene. Uporabniki so s pomočjo programov, ki so na internetu na voljo zastoj, spremenili svoje albume, ki so jih kupili kot zgoščenke v trgovini, v priložen MP3 format in ga dali na voljo vsem ostalim uporabnikom. Tu se je pojavilo sporno vprašanje: Ali imajo uporabniki pravico, da si delajo kopije avtorsko zaščitene pesmi, ki so jih kupili popolnoma legalno v glasbeni trgovini, v obliki MP3-jev?

Takšno dejanje je popolnoma legalno, če si kupec določene zgoščenke naredi kopijo pesmi v obliki MP3-ja, ki ga shrani na svojem računalniku ali prenese na prenosni predvajalnik. Za pošteno rabo se šteje, če uporabimo Napster za to, da si prenesemo pesem, ki smo jo že kupili v trgovini, ali takrat, ko pišemo recenzijo neke pesmi, če jo uporabimo za vzorec (»sample«) ali pa za namene izobraževanja. Namen takih glasbenih servisov naj bi bil predvsem v tem, da lahko uporabniki poslušajo glasbenike ter njihove pesmi, preden dejansko kupijo album v trgovini. To je lahko odličen način promocije predvsem manj znanih in novih glasbenikov, ki se šele uveljavljajo in nimajo dovolj finančnih sredstev, kakršne premorejo že uveljavljene glasbene zvezde, katerih pesmi se neprestano vrtijo na radijskih postajah in glasbenih televizijah, kot je MTV. Za snemanje videospotov in ostalo promocijo širši javnosti je potrebno imeti veliko finančnih sredstev, v nasprotju z zastojno promocijo na Napsterju. Uveljavljeni glasbeniki pa bi lahko uporabili Napster za promocijo novih albumov s tem, ko bi dali na voljo posamezne uspešnice.

Popolnoma nekaj drugega pa je, če se Napster uporablja za to, da si nekdo prenese na svoj računalnik celoten album in ga zato ne kupi v trgovini, saj je prva opcija skoraj zastoj, če uporabnik le ima širokopasovno povezavo na internet, kot je npr. ADSL. Takšna uporaba se po zakonu šteje za navadno krajo, od katere nima koristi ne Napster, ne glasbeniki in ne založbe. Ob vsem tem pa si lahko uporabniki s pomočjo poceni tehnologije snemanja zgoščenk CD-R sami posnamejo zgoščenko zase in svoje prijatelje. Če bi šlo v tem primeru le za nekaj posameznikov, najbrž sploh ne bi prišlo do tožbe, ker pa je imel Napster 64 milijonov uporabnikov in s tem ogromen obseg pesmi, je bil skupen učinek takšnega nezakonitega početja precej velik. Obseg materialne škode, ki je bila povzročena glasbeni industriji in izvajalcem, je bil zaradi tega najbrž kar precejšen, vendar pa je težko dati tudi približno oceno.

2.4 Vprašanje lastništva nad MP3-ji

Glasbene založbe so se čutile odgovorne za to, da v Napsterjevem primeru ščitijo interese izvajalcev in vsekakor tudi svoje interese, saj naj bi jih internetni glasbeni servisi oropali za del njihovega zaslužka. Izvajalci nimajo dovolj denarja in znanja, da bi lahko sami izpeljali proces od snemanja glasbe preko promocije in organizacije koncertov. To vlogo prevzame glasbena založba, ki s sklenitvijo pogodbe zagotavlja svojim varovancem del dobička in skrbi za to, da lahko snemajo albume in prirejajo koncerte. Te pogodbe ponavadi vključujejo določila, da glasbeniki odstopijo materialne pravice za izkoriščanje njihovih posnetkov glasbeni založbi, tako da ta postane lastnica teh fonografskih posnetkov. V primeru MP3 datotek pa se postavlja vprašanje, če so glasbene založbe nosilke pravic teh kopij. Takšna datoteka ni nič drugega kot kopija posnetka, ki je bil v originalu največkrat posnet na zgoščenci.

Ali daje založbam pravica do teh posnetkov tudi pravico do lastništva nad MP3-ji? Po Bernski konvenciji in vseh ostalih kasnejših konvencijah in zakonih so proizvajalci fonogramov, torej

glasbene založbe, tisti, ki imajo vso pravico do vseh oblik reprodukcije in kopiranja fonogramov v kakršni koli obliki. Sem sodijo tudi posnetki v elektronski obliki, torej tudi MP3 datoteke. Takšna določila najdemo tako v ameriškem zakonu kot v našem Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah. Pri tem je treba povedati, da je naš zakon veliko bolj ohlapen in pomanjkljiv na področju novejših elektronske in informacijske tehnologije od ameriškega, ki je glede teh področij bolj natančen, pa vendar je Napsterjeva obramba poskušala ta precej svež zakon izkoristiti v svojo korist. To bi jim ob drugačni interpretaciji nekaterih določil DMCA in bolj naklonjenem sodniku lahko celo uspelo.

Le redki glasbeniki si lahko privoščijo, da obdržijo lastništvo nad posnetki in objavijo svoje delo v samozaložbi, za kar je potrebno veliko finančnih sredstev. O reprodukciji posnetkov, med katere spada tudi MP3 format, lahko svobodno odločajo glasbene založbe in v nekaterih primerih glasbeniki. Napster te pravice vsekakor ni imel in je, vsaj na začetku svojega obstoja, tudi ni poskušal pridobiti od lastnikov, s čimer je očitno kršil zakon o avtorskih pravicah. V nadaljevanju procesa je poskušal pridobiti pravico distribucije avtorsko zaščitene glasbe za svoj načrtovan naročniški servis, ki pa ni bil nikoli vzpostavljen.

2.5 Napster in poštena raba

Napsterjeva obramba je veliko upanja za zmago v procesu videla v tem, da bi sodišče spoznalo, da se uporaba Napsterja šteje za pošteno rabo. Zato si pogledjmo, kaj naj bi to pomenilo in v kakšni zvezi je to z Napsterjem.

Poštena raba je eden izmed pojmov v avtorskem pravu, katerega interpretacija je ponavadi zelo ohlapna in nejasna, tako da vnaprej nikoli ne moremo vedeti, ali bo neka dejavnost sodila v te okvire ali ne. Tudi v primeru, ko neka dejavnost izpolnjuje zakonske pogoje, ki jo uvrščajo med pošteno rabo, je vsekakor najbolje, če najprej dobimo dovoljenje od avtorja, preden uporabimo avtorsko zaščiteno material, saj nam sodniki in porota ne morejo vnaprej povedati, ali se bo določena raba avtorskega materiala štela za pošteno (Hoffman, 2001).

O pošteni rabi je v ameriškem zakonu o avtorskih pravicah (U.S. Copyright Law) govora v 107. členu. Tu so navedeni štirje faktorji, ki določajo to, ali se neko početje lahko smatra za pošteno rabo. To so:

- namen uporabe, vključno s tem, ali gre za rabo v profitne namene ali pa za nepridobitne vzgojne namene
- narava zaščitene delo
- količina in odstotek uporabljenega materiala v odnosu do celote zaščitene delo
- učinek takšne rabe na potencialni trg ali na vrednost zaščitene delo.

Napster naj bi bil namenjen trem načinom poštene rabe. Najprej so to »sampli«, to je, kadar naredijo uporabnikičasne kopije različnih pesmi, preden kupijo nek album v glasbeni trgovini. Drugi tak dovoljeni način uporabe je »space-shifting«, ki pomeni uporabo Napsterja za pridobitev MP3-jev tistih pesmi, ki jih uporabnik že ima na kupljeni zgoščenki. Tretji način

poštene rabe pa predstavlja dovoljena distribucija posnetkov tako manj znanih izvajalcev, ki ne dobijo priložnosti za svojo predstavitev v množičnih medijih, kot večjih zvezd, ki potrebujejo orodja, kot je Napster, za predstavitev svojih novih pesmi. Ta način promocije bo v prihodnosti najverjetneje zamenjal prodajo »singlov« (posamezna uspešnica na zgoščenki), ki je že nekaj let v upadanju.

Glede načina in namena uporabe je pomembno to, da je novo delo uporabljeno na nek nov način, nekako spremenjeno, ne pa, da je samo identična kopija, ki je nadomestek za originalno avtorsko zaščiteno delo. To je takrat, kadar uporabimo del umetniškega dela za neko parodijo ali pa citiramo del tega dela, da pojasnimo različne ideje nekega avtorja. V Napsterjevem primeru je sodišče odločilo, da ni bilo nobenega transformacijskega načina uporabe, temveč so bili MP3-ji le kopije avtorsko zaščitenih glasbenih posnetkov. Pri tem pa dejstvo, da je bil Napster nekomercialen, ni igralo nobene vloge, ker so uporabniki z njegovo rabo dobili nekaj, za kar bi morali sicer plačati. To naj ne bi bilo enako primeru, da bi nekdo naredil kopijo albuma za prijatelja, saj je s tem dal to kopijo na voljo vsem Napsterjevim uporabnikom. Torej lahko za komercialno rabo štejemo početje, ko gre za ponavljajoče in izkoriščevalsko kopiranje avtorskih del, tudi v primeru, ko so kopije ponujene zastonj.

Glede na naravo dela so sodišča že v preteklosti velikokrat dala vedeti, da so bolj potrebna zakonske zaščite kreativna dela kot pa tista, ki so zgolj zbirke določenih podatkov. Pesmi in posnetki so kreativna dela, zato Napsterjeva obramba tu ni obrodila sadov.

Nadalje odloča o pošteni rabi tudi količina uporabljenega avtorskega dela. Večji del dela uporabimo, manjša je verjetnost, da bo obramba uspela. Glede na to, da so uporabniki kopirali glasbene posnetke in albume v celoti, to ni bila poštena raba, vendar pa je sodišče dejalo, zaradi sklicevanja na »Betamax primer« (Sony Corp. V. Universal City Studios, Inc., 1984), da lahko v določenih okoliščinah takšno kopiranje štejemo za pošteno rabo. Toda Napsterjev primer naj bi bil drugačen od Sonyjevega, saj naj bi Napster obdržal dolgoročni odnos s svojimi uporabniki, v nasprotju s Sonyjem, ki je bil v odnosu s kupci videokaset le pri njihovi prodaji. To pa nas pripelje k najpomembnejšemu argumentu v diskusiji o pošteni rabi, in to je učinek na tržišče.

Sonyjev primer je pokazal, da sodišče v primeru komercialnega izkoriščanja avtorsko zaščitenih del predvideva, da gre najverjetneje za povzročanje škode na trgu. Pri nekomercialni rabi pa je potrebno dokazati, da je takšna uporaba škodljiva in da bi v primeru, da postane široko razširjena, močno škodovala potencialnemu tržišču teh del. Napsterjev program je po mnenju sodišča škodoval trgu avtorsko zaščitenih del založnikov in glasbenih založb, tako da je zmanjševal prodajo glasbenih zgoščenk med študenti in postavil ovire za vstop tožnikov na trg digitalne distribucije glasbe.

Sodišče je bilo drugačnega mnenja od obrambe glede samplov, saj naj bi bilo takšno početje komercialno, ne glede na to, da so določeni uporabniki res šli v trgovino in kupili zgoščenko.

Razlog naj bi bil v tem, da so glasbene založbe tiste, ki imajo nadzor nad zastonjskimi promocijskimi pesmimi, in pridobivajo dobiček s prodajo pesmi na internetnih glasbenih prodajalnah. Njihovi zastonjski sampli so različni od Napsterjevih, saj so to le 30- do 40-sekundni posnetki pesmi ali pa celotni posnetki, ki se po določenem času izbrišejo, v nasprotju s celotnimi in trajnimi posnetki, pridobljenimi z Napsterjem.

Obramba je skušala sodišče prepričati v to, da je zastonjsko nalaganje MP3-jev povečalo prodajo zgoščenk. Sodišče je po zakonu zaključilo, da kakršno koli morebitno izboljšanje tožnikove prodaje ne vpliva na analizo o poštenu rabi in jo nagne v prid obtoženca. Glasbene založbe so lahko zaradi te zlorabe pridobile boljšo prodajo, vendar imajo kot lastnice izvernih posnetkov še vedno pravico, da te MP3-je licencirajo. Prav tako imajo založbe pravico, da kljub pozitivnemu učinku na enem trgu, to je trgu glasbenih zgoščenk, niso onemogočene pri vzpostavitvi in razvoju novega trga, to je trga internetne glasbene distribucije.

Nasprotovanje je obramba doživela še ob poštenu rabi, kar naj bi bil t.i. »space-shifting«. Sklicevali so se na primer Diamond Rio in na Sony Betamax primer, ki po mnenju sodišča tu ne velja, saj nobeden od teh predvajalnikov ni omogočal simultane distribucije avtorsko zaščitene del. Pri Rio predvajalniku je uporabljen space shifting izključno za udobje lastnika predvajalnika in ni namenjen temu, da bo uporabnik MP3-je izmenjeval preko interneta.

3. PRAVNO OZADJE IN ZAKONI

3.1 WIPO

WIPO je kratica za World Intellectual Property Organization. To je mednarodna organizacija, ki skrbi za mednarodne pravne okvire na področju zaščite intelektualne lastnine. O intelektualni lastnini je sprejela že več konvencij. Najpomembnejša med temi je bila doslej Bernska konvencija (Bern Convention, 2002), ki je bila že večkrat ažurirana, vendar ni dovolj specifična za področje interneta, ki ima svoje posebnosti. Bernska konvencija ne izključuje dodatnih zakonov, ki jih sprejmejo v državi podpisnici, z njimi še bolj natančno določijo omejitve na tem področju in ki so lahko še bolj strogi, morajo pa seveda biti v skladu s konvencijo. Po tej konvenciji so glasbene založbe lastniki glasbenih posnetkov in kopij v najrazličnejših oblikah.

3.2 WPPT in WCT

Zaradi vseh odprtih vprašanj, ki so se pojavila ob pojavu internetne glasbene distribucije, je bila IFPI zelo zadovoljna, da je WIPO sprejela dve novejši konvenciji, ki naj bi postavili pravne okvire za delovanje podjetij na internetu. To sta konvenciji Copyright Treaty (WCT) in Performance and Phonograms Treaty (WPPT). Ti dve konvenciji pomenita eno najpomembnejših posodobitev mednarodnih zakonov o avtorskih pravicah v preteklih tridesetih letih. To je še posebej pomembno na področju interneta, ki pravzaprav nima meja in

je globalen pojav, zato so dobri mednarodni zakoni še kako pomembni. Sprejeti sta bili na Ženevski konferenci v decembru 1996 (IFPI applauds coming into force of WIPO Treaties, 2002).

Namen teh dveh konvencij naj bi bila potrditev zakonske zaščite tradicionalnih del in distribucijskih mehanizmov. Poleg tega poskušata razjasniti, kako uporabiti avtorske in sorodne pravice v elektronskem okolju in varovati avtorska dela pred zlorabami tehnične zaščite teh del. WPPT in WCT vključujeta pravice, ki so avtorjem, izvajalcem in založbam že sedaj zagotovljene. Sem sodi zaščita literarnih in umetniških del, programov, baz podatkov in ne-avdiovizualnih predstav. Pravica avtorjev do nadzora nad reprodukcijo, fizično distribucijo in posojanja njihovih del ter avtorizacija za posredovanje prek javnih medijev niso nič novega. Novo pa je to, da je potrebno pridobiti soglasje avtorja, glasbene založbe ali izvajalca, preden lahko neko delo posredujemo v interaktivne komunikacije. To pomeni pridobitev soglasja v primeru, če želimo neko delo poslati na internet. Novost je prav tako zaščita del pred dejanji, ki bi odstranila ali preprečila delovanje tehnične zaščite teh avtorsko zaščitene del (»hacking«) in pa odstranitev informacij o tej zaščiti

WPPT je konvencija, ki ščiti proizvajalce fonogramov (to so zgoščenke, kasete in ostale oblike glasbenih posnetkov) in glasbene izvajalce. WCT pa je dokument širše narave, saj ne ščiti samo glasbenikov in glasbenih založb, ampak vse avtorje kreativnih del in njihove avtorske pravice na internetu. Približno 50 držav je do decembra 2001 podpisalo ti dve konvenciji, kar je bilo več kot 30 nujno potrebnih formalnih ratifikacij, da ta dva sporazuma stopita v veljavo. Tako je v ZDA od 6.3.2002 v veljavi WCT, 20.5.2002 pa je stopil v veljavo še WPPT (WPPT enters into force, 2002).

Večina držav podpisnic bo potrebovala le manjše število zakonskih sprememb, da bo zadostila kriterijem WIPO konvencij, kar je odvisno od tega, kako napredni so zakoni teh držav v smeri elektronske distribucije in kopiranja. Vodilni uslužbenci IFPI so z veseljem pozdravili sprejetje teh dveh konvencij, saj naj bi po njihovem mnenju internetna glasbena distribucija postala v prihodnosti prevladujoč način glasbene distribucije. Prav zaradi tega je zelo pomembno, da imamo mednarodno zakonodajo, ki pospešuje dve smernici v globalni strategiji glasbene industrije: razvijanje novih naročniških glasbenih servisov in hkrati preprečevanje razvijanja piratstva na internetu. Te konvencije bodo koristile vsem glasbenim založbam, ne glede na to, ali so v razvitih ali nerazvitih državah, in ne glede na to, ali so to velike ali pa majhne in neodvisne glasbene založbe (IFPI applauds coming into force of WIPO Treaties, 2002).

ZDA so kot podpisnice teh konvencij zavezane spoštovati vsa njihova določila. Poleg tega pa so se v ZDA že prej zavedli, da potrebujejo zakonodajo, ki bo bolj natančno urejala razmere na internetu, ki ima določene specifične značilnosti, saj je uporaba interneta in novih informacijskih tehnologij v ZDA že dolgo zelo razširjena. Zato so že pred tem sprejeli zakon DMCA, napisan z namenom, da se določijo pravila delovanja na internetu. Od takrat je bil že

dostikrat na preizkušnji in ga bo treba dopolniti, vendar ne zaradi Napsterja, saj njegova obramba s pomočjo določenih določil tega zakona ni obrodila uspeha, pač pa zaradi vse bolj razvite P2P izmenjave datotek.

3.3 DMCA

DMCA - Digital Millenium Copyright Act - je zakon, ki je bil leta 1998 sprejet predvsem na pobudo glasbene in filmske industrije, ki sta se počutili najbolj ogroženi zaradi internetnega piratstva, in je dopolnil določena poglavja v U.S. Copyright Law, ameriškem zakonu o varovanju intelektualne lastnine. Napsterjeva obramba je poskušala uporabiti DMCA kot ščit, saj govori tudi o izjemah zakona, ki internetne ponudnike storitev ščitijo pred pravnimi posledicami, če njihovi uporabniki preko njihovega sistema kršijo zakone s področja zaščite intelektualne lastnine.

Odstavek 512(a), ki ga je vnesel DMCA, so pri Napsterju videli kot možnost dobre obrambe, ki pa jo je sodnica Patelova zavrnila. Ta odstavek govori o internetnih ponudnikih storitev, ki zagotavljajo preusmerjanje, prenos in povezave preko njihovega sistema, in jih ščiti pred vsakršnimi sodnimi prepovedmi, ne glede na to, ali imajo zmožnost nadzorovati svoje uporabnike ali ne, in ne glede na to, v kolikšni meri je njihov sistem uporabljen za druge legalne dejavnosti (Court ruling on DMCA 512(a), 2000).

Zavrnitev je sodnica razložila s precej tehničnim razlogom, in sicer da prenos datotek ni potekal preko Napsterjevega servisa, ampak se je odvijal neposredno prek interneta med njegovimi uporabniki. Takšna odločitev je posledica sprejetja stališča RIAA. Po njeni razlagi se ta odstavek nanaša na velika podjetja, kot so telefonska podjetja, ki zagotavljajo kanale, preko katerih se pretakajo podatki, in nikakor ni mišljen za podjetja, podobna Napsterju.

V kasnejši fazi procesa je obramba preusmerila pozornost na monopolistični učinek glasbene industrije, katere primarni motiv naj bi bil uničiti Napsterju podobne servise, saj so zaradi velikega števila uporabnikov predstavljali resno grožnjo njenim dobičkom. Zaradi zastarele strukture v glasbenih založbah niso pravočasno odkrili potenciala novega področja, nato pa so poskušali z medsebojnim dogovarjanjem, visokimi cenami licenčnin, sodnim preganjanjem in s prevzemi bivših nasprotnikov narediti prostor za svoje internetne glasbene servise. Ti so le malo spremenjeni prejšni servisi, ki so jih založbe prevzele, in sedaj namesto zastonjske glasbe ponujajo plačljivo glasbo, ki je omejena predvsem na eno ali dve založbi. Glavni razlog za tožbo naj bi bil po mnenju Napsterja predvsem protikonkurenčno delovanje glasbenih založb, ki so hotele obdržati monopol na novem področju internetne glasbene distribucije.

3.4 AHRA

AHRA je kratica za Audio Home Recording Act, ki je že dokaj starel zakon, saj je bil sprejet leta 1992 kot dopolnilo k U.S. Copyright Lawa. S tem zakonom so si poskušali Napsterjevi odvetniki pomagati, saj govori o tem, da imajo uporabniki pravico narediti kopije avtorsko

zaščitenih posnetkov, ki so jih že kupili v trgovini, za domačo uporabo. To je t.i. »Betamax obramba«, poimenovana po znamenitem procesu iz 1984 Sony v. Universal Studios (Betamax case, 1984). Podjetje Sony je zmagalo, kar je pomenilo zakonito uporabo videokaset za domačo rabo, ki so bile trn v peti filmske industrije, saj so uporabniki lahko sami s televizije posneli film na videokaseto za lastno uporabo, ki ni bila namenjena pridobivanju dobička. To je sčasoma povzročilo nastanek novega trga videokaset, ki ga je sprejela tudi filmska industrija, je pa vzporedno s tem prišlo do nastanka piratstva, saj so bile videokasete poceni in možnost domačega snemanja zelo preprosta.

Napsterjevi uporabniki naj ne bi počeli nič drugega kot to, da so si naredili te kopije v obliki MP3 datoteke na svojih računalnikih. Z vidika posamega uporabnika lahko tak argument prepriča, ker se naj izmenjava MP3-jev med uporabniki, ki naj bi bili le neke vrste širši krog internetnih prijateljev, ne bi štela za kaznivo. Vendar je celotna slika drugačna in milijoni Napsterjevih uporabnikov le niso samo krog internetnih prijateljev.

Sodnica ni upoštevala njihovega stališča, ampak je raje prisluhnila argumentom ameriškega pravosodnega ministrstva, ki so zavrnilo takšno razlago, saj računalnik ni naprava za domače snemanje zvočnih zapisov, zato se določila AHRA v tem primeru ne morejo uporabiti. Po njenem mnenju velja AHRA le za proizvode, ki so fizično proizvedeni, npr. prenosni MP3 predvajalniki, ne nanaša pa se na računalniške programe (Learmonth, 2000).

4. NAPSTERJEVI EKONOMSKI VPLIVI

4.1 Piratstvo

RIAA je obtoževala Napster, da je njegov spletni servis velika piratska tržnica, zato je na tem mestu potrebno pogledati, kaj lahko v glasbeni industriji razumemo pod pojmom piratstvo. Piratstvo se v glavnem nanaša na nezakonito kopiranje in distribucijo zvočnih posnetkov. RIAA loči 4 kategorije glasbenega piratstva (Anti-Piracy, 2002):

1. Piratski posnetki - nezakonite kopije avtorsko zaščitenih posnetkov, brez vse dodatne embalaže, ki ponavadi vsebuje originalen artwork, založbo, naslov, zaporedje posnetkov ipd. To so različne kompilacije posnetkov na kasetah in zgoščenkah.
2. Ponarejeni posnetki - so tisti, ki poleg nezakonitih posnetkov vključujejo tudi nepooblaščen uporabo originalnega artworka, embalaže in ostalega.
3. Bootleg posnetki (»underground« posnetki) - nepooblaščen posnetki, ki so bili narejeni na nastopih glasbenikov v živo, na radijskih postajah in televiziji.
4. Internetno piratstvo - nepooblaščen nalaganje avtorsko zaščitenih pesmi in omogočanje ostali javnosti, da pride do teh posnetkov. Enako velja za presnemavanje posnetkov na svoj računalnik s spletne strani, tudi če je posnetek zastonj. Internetno piratstvo lahko vključuje še neposredno poslušanje glasbe preko interneta.

RIAA je že dolgo zaskrbljena zaradi piratstva, še bolj pa so se ustrašili porasta internetnega piratstva, ki je manj oprijemljivo in ga je skorajda nemogoče zatreti, ker je sam koncept interneta v svobodni izmenjavi informacij med posamezniki. Ker za RIAA ne bi bilo smotno sodno preganjati posameznikov, ki so uporabljali Napster v piratske namene, so se raje odločili za tožbo proti Napsterju, katerega odgovornost je bila na procesu postavljena pod drobnogled. Potrebno je bilo dokazati, da je Napster spodbujal svoje uporabnike k piratstvu in s tem ekonomsko oškodoval glasbeno industrijo.

Polletne podatke o prodaji glasbene industrije in piratstvu izdaja RIAA. Za polletje 2002 ti podatki nazorno govorijo o stanju na internetu dobro leto po Napsterjevi zaustavitvi, ki je pomenilo porast piratstva in hkraten upad celotne prodaje glasbene industrije. Napster je bil takrat že nekaj časa nedejaven, zato ni mogel prispevati k temu naraščajočemu trendu. Predsednica RIAA je izjavila, da se zaveda, da k manjši prodaji prispevajo tudi drugi faktorji, kot je splošno zmanjšanje nakupov potrošnikov, da pa je nezakonito prenašanje pesmi z interneta glavni razlog za ta padec (RIAA Releases Mid-Year Snapshot of Music Industry, 2002).

Ti podatki nazorno kažejo, da tako fizično kot internetno piratstvo še vedno vpliva na manjše pošiljke zgoščenk. Po navedbah PricewaterhouseCoopers LLP so te v pol leta padle za 7.2%. Za 69.9% pa se je povečalo število zaseženih piratskih zgoščenk. Ob tem je potrebno vedeti, da je celoletni padec v pošiljkah zgoščenk leta 2001 znašal 5.3%. Ti podatki in rezultati raziskave potrošnikov, ki je bila ob tem narejena, zanikajo teorijo, da je kraja glasbe z interneta na nek način dobra za prodajo glasbene industrije.

Podrobnejša raziskava (Music and the Internet, 2002), ki so jo naredili Peter D. Hart Research Associates in je zajela 860 internetnih uporabnikov, starih med 12 in 54 let, je ugotovila, da uporabniki, ki so povečali prenašanje pesmi z interneta, hkrati manj kupujejo. Od uporabnikov, ki so v zadnjem pol leta več prenašali, jih 41% kupuje manj kot pred pol leta, le 19% pa več. RIAA skrbi dejstvo, da je 63% internetnih uporabnikov pridobilo v preteklem letu vsaj eno piratsko zgoščenko, pri čemer se je število tistih, ki so pridobili več kot enajst takšnih zgoščenk, več kot podvojilo - z 10% na 24%. Še bolj zaskrbljujoče je to, da bi kar 35% mladih uporabnikov interneta po poslušanju pesmi nekega neznanega avtorja preneslo to pesem zastoj preko glasbenega servisa, le 10% pa bi jih v takem primeru kupilo celoten album v trgovini.

Pošiljke zgoščenk so v ZDA v obdobju enega leta padle za 10%, zato je RIAA poskusila še okrepiti napore za preprečevanje piratstva in vse bolj sodeluje z organi pregona. V letu 2002 so povečali število nalogov za preiskavo za 96% in za 84% povečali število aretacij in tožb. V tem letu pa se je gonja proti piratstvu okrepila; tako so v Nemčiji že prijeli fizično osebo, ki je preko svojega strežnika na internet posredovala več kot milijon različnih MP3-jev (2002 Mid-year Anti-Piracy Statistics, 2002). V sedanjem času se je gonja proti posameznikom, ki

so distribuirali avtorsko zaščiteno glasbo preko P2P omrežij, še okrepila. Tako je RIAA 8.9.2003 vložila kar 261 tožb proti posameznikom, ki so v povprečju posredovali po 1000 pesmi. 64 obtoženih oseb se je takoj pogodilo (64 Individuals Agree To Settlements In Copyright Infringement Cases, 2003).

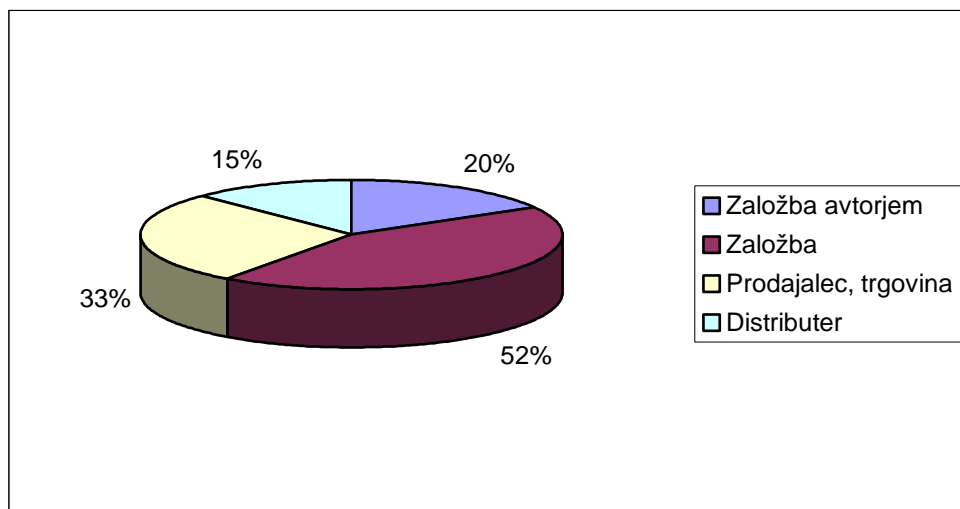
4.2 Vpliv internetnega piratstva na glasbeno industrijo

Na tem mestu je potrebno poudariti, da je nemogoče določiti tako celoten obseg piratstva, kot tudi obseg posameznih oblik piratstva, saj podatki govorijo le o odkritih primerih, zato lahko govorimo le o ocenah. Pojavlja se še drug problem, saj je težko določiti, kakšen je neposreden škodljivi vpliv internetnega piratstva na prodajo glasbene industrije. Trend padanja prodaje glasbene industrije se je začel po Napsterjevem propadu, vendar menim, da k temu v večji meri prispevajo materialni piratski posnetki v klasični obliki in v zadnjem času porast CD-R posnetkov, saj so naprave za snemanje in medij za ta format postale zelo poceni in dostopne vsakemu uporabniku računalnikov. IFPI je že za leto 2000 ugotovila, da je svetovno povprečje za materialne piratske posnetke 36%, za področje interneta pa naj bi veljalo, da je skoraj 100% piratski medij, kar je postal s pojavom P2P izmenjave datotek (IFPI publishes Music Piracy Report 2001, 2001). Za leto 2003 pa znaša povprečen delež piratstva za zgoščenke že 40% (Commercial Piracy Report 2003, 2003).

Vpliv internetnega piratstva po mojem mnenju še ni tako velik, saj širokopasovne internetne povezave, ki omogočajo prenašanje celotnih glasbenih albumov, filmov in računalniških programov, še niso tako zelo razširjene med uporabniki interneta, ki v večini še dostopajo na mrežo preko klasičnih modemskih povezav. Ekonomska škoda, ki jo povzroča internetno piratstvo, vsekakor ni zanemarljiva in zelo hitro narašča, je pa še vedno precej manjša od vpliva klasičnega piratstva.

Večjo grožnjo glasbeni industriji vidim v tem, da ob nadaljevanju sedanjih razmer in obstoju najrazličnejših P2P programov v taki zastonjski obliki ne bo več obstajala možnost, da se vzpostavi legalna internetna distribucija glasbe, ki bi jo lahko ponudile založbe v povezavi z internetnimi podjetji. To pa ne bi škodilo samo glasbenim založbam in njihovim glasbenikom, temveč bi to posredno vplivalo tudi na uporabnike. Logična posledica bi bila osiromašenje glasbene ponudbe, saj ne bo noben glasbenik snemal novih albumov, če bodo takoj po izidu na voljo zastonj na internetu.

Slika 3: Porazdelitev dohodka od prodaje zgoščenk

Opomba: avtorji dobijo največ 20% - lahko tudi nič.

Vir: Napster izgubil sodno bitko, 2001, str. 15.

Gornja slika prikazuje, kako je razporejen dohodek od prodaje zgoščenk med založbo, avtorjem, glasbeno trgovino in distributerjem. Očitno je, da največji delež, dobro polovico, poberejo glasbene založbe, ki so bile največji Napsterjev nasprotnik in bodo ob poplavi zastonj glasbe na spletu najbolj oškodovane. Ob morebitni Napsterjevi zmagi bi se razmerje najverjetneje izboljšalo za avtorje glasbe, ki bi bili poplačani iz naročnin; založbe, trgovine in prodajalne pa bi morale del svojega zaslužka prepustiti nekaterim internetnim glasbenim trgovinam (Ambrožič, 2001).

Tak razplet bi bil precej idealističen, vse pa kaže na to, da bodo glasbene založbe najverjetneje poskusile pridobiti kontrolo nad distribucijo glasbe na internetu, saj so že naredile prve korake v smeri internetne distribucije glasbe. Le ob mednarodni pravni podpori bo na internetu morda nekoč v prihodnosti prišlo do vzpostavitve takega trga, kot je sedanji trg z zgoščenkami, do takrat pa bodo različni Napsterjevi nasledniki omogočali zastonj pridobivanje pesmi in le malokdo bo pripravljen plačati za kakšen zakonito prodan MP3. Najrazličnejši programi, ki omogočajo P2P izmenjavanje datotek, bodo najbrž še dolgo časa trn v peti glasbeni industriji, ki preprečujejo nastanek legalnega trga z MP3-ji.

4.3 Napsterjev učinek na prodajo glasbene industrije

Razmere na pravnem področju tega primera so do neke mere povezane z ekonomskim vidikom Napsterjevega delovanja. Sodišče je razsodilo v prid RIAA, čeprav so bili njeni argumenti glede ekonomske škode, ki naj bi bila povzročena glasbeni industriji, precej neprepričljivi, če gledamo prodajo glasbene industrije. V času Napsterjeve popularnosti v letu 2000 je prodaja zgoščenk še vedno rasla. Negativni trendi so se začeli kasneje, že v času sodne prepovedi in začetku propadanja tega servisa, kar nam kažejo vsakoletni podatki o

pošiljkah in prodaji glasbenih založb, ki jih na svoji spletni strani objavlja RIAA (RIAA Yearend Report, 2003).

Raziskave, ki jih je navajala RIAA, nazorno kažejo, da je Napsterjev vpliv velik in da je odgovoren za manjšo prodajo v glasbenih trgovinah v bližini študentskih naselij, saj je imel na začetku največ privržencev med študenti (King, 2000). Druge raziskave, ki so bile narejene v času Napsterjevega obstoja s strani neodvisnih inštitucij ali po Napsterjevem naročilu, pa kažejo ravno obratno sliko (Carr, 2000). Napster naj bi pozitivno vplival na večjo prodajo zgoščenk. K tem raziskavam so bile narejene določene študije, ki podpirajo nove modele razporeditve dohodka v glasbeni industriji. Te temeljijo predvsem na predpostavkah, da bodo glasbeniki v primeru manjše prodaje zgoščenk lahko to nadoknadili s koncerti in povečano prodajo drugih artiklov, kot so majice, kape, posterji itd.

Pri teh raziskavah prodaje zgoščenk v klasičnih trgovinah se pojavi tudi drug problem, kajti podobnih internetnih servisov z glasbo je bilo že takrat veliko, zato je Napsterjev delež težko določiti, čeprav je bil takrat nedvomno najpopularnejši in celo najhitreje rastoče internetno podjetje do sedaj. Na svojem vrhuncu je imel prek 60 milijonov uporabnikov, vendar je bilo to le število ljudi, ki so naložili na svoj računalnik program Napster. Število hkrati priklopljenih uporabnikov je zelo variiralo, vendar je znašalo v povprečju nekje okrog 1,6 milijona. Nemogoče je določiti število prenesenih MP3 datotek preko teh servisov, koliko od teh je bilo nezakonitih, kako je to vplivalo na prodajo v trgovinah in potem ugotoviti točen Napsterjev delež tega agregatnega zneska. Pri tem pa bi morala takšna raziskava upoštevati še obseg klasičnega piratstva, ki je dobilo nov zagon v sedanjem času, ko je postala cena za CD-R enote dostopna vsakemu računalniškemu uporabniku.

Je pa zelo zanimivo to, da v času Napsterjevega največjega razcveta prodaja zgoščenk ni padala, ampak je celo malce rasla. Kasneje je prišlo do določenega padca v celotni prodaji RIAA, ki pa je bil predvsem posledica padca singlov in že dolgo nazadujoče prodaje vinilnih plošč, pri čemer so se zgoščenke še vedno dobro prodajale - vse to se je zgodilo leta 2001, ko je Napster samo še životaril in ni bil več zanimiv za uporabnike. Vedeti moramo, da po raziskavi potrošnikovih preferenc, ki jo je 2002 izvedla RIAA, predstavlja delež zgoščenk 90% celotne prodaje (2002 Consumer Profile, 2003). Šele kasneje, v začetku leta 2002, je začela prodaja zgoščenk padati, kar pa je že čas, ko Napster ni več obratoval. Torej lahko iz tega potegnemo kvečjemu drugačno hipotezo, in sicer, da je bil Napsterjev ekonomski vpliv kvečjemu pozitiven ali pa nevtralen in so posledice sedanjega padca nekje drugje (Napster Helps RIAA Again, 2001).

Vzroki za takšno stanje prav gotovo ležijo v sami glasbeni industriji, ki se zaradi svoje velikosti in rigidnosti njene strukture ni bila sposobna dovolj hitro prilagoditi novim razmeram, ki jih je povzročil razcvet internetne glasbene distribucije. Ta segment trga je bil dolgo časa zanemarjen, ob pojavi P2P programov pa se je razvil v dejansko internetno piratsko tržnico. Napster je bil v tem pogledu pionir na tem področju in je morda še vzpodbujal uporabnike interneta k nakupu zgoščenk in s tem celo prispeval k prodaji glasbene

industrije. Njegova morebitna ekonomska škoda, povzročena glasbeni industriji, je bila še zanemarljiva v primerjavi z njegovimi nasledniki. Imel pa je še to lastnost, da je obstajal kot pravna oseba in ga je bilo mogoče sodno preganjati, kar v sedanjih razmerah, ko lahko za zlorabo P2P programov tožimo le njihove posamezne uporabnike, ne drži več.

Je pa pravno jasno, da tudi v primeru, če bi sodišče sprejelo hipotezo o Napsterjevem pozitivnem učinku na prodajo glasbene industrije, to ne bi igralo posebne vloge v procesu, saj niso le ekonomski učinki tisti, ki odločajo o legalnosti nekega početja. Tudi ob ugotovitvi pozitivnih učinkov je bilo Napsterjevo početje nezakonito, ker je predstavljal nelegalno konkurenco, ki onemogoča vstop glasbenih založb na ta segment trga.

5. POTEK PRIMERA

5.1 Leto 1999

5.1.1 November

- Napster uradno še ni deloval, čeprav je bilo podjetje Napster registrirano že v maju leta 1998. Njihov program Napster 2.0 beta je naletel tako na pozitivne odmeve, kot tudi na negativne kritike. Veliko strokovnjakov je menilo, da Napster vzpodbuja piratstvo in kaže na problem zaščite intelektualne lastnine na spletu (Sullivan, 1999).
- V sredini meseca je RIAA že napovedala, da bo v nekaj dneh vložila tožbo proti podjetju Napster, ker pomaga program uporabnikom nezakonito prenašati glasbo v digitalnem MP3 formatu na njihove računalnike. Pregledovali naj bi Napsterjevo ponudbo pesmi in odkrili, da je večina izmenjanih datotek nelegalnih. Eileen Richardson, takratna predsednica podjetja, je na obtožbe odgovarjala, da je glavni namen programa lažje in hitrejše iskanje MP3 datotek na internetu, poleg tega pa na svojem serverju niso imeli nobene datoteke in od svojega početja niso dobili niti dolarja (Nelson, 1999).
- RIAA je pisala pisma različnim ameriškim univerzam, ki so kasneje svojim študentom prepovedale uporabo Napsterja in podobnih programov, saj je bilo znano dejstvo, da se je večina teh datotek nahajala na strežnikih univerz (Sullivan, 1999).

5.1.2 December

- 7.12.1999 je združenje RIAA vložilo tožbo zoper Napster na okrožnem sodišču za severno okrožje Kalifornije, ki se nahaja v San Franciscu. Obtožnica je bremenila podjetje, da njihov spletni servis prispeva h kršitvi avtorskih pravic, ker povezuje sezname MP3 datotek uporabnikov, ki so shranjeni na njihovih računalnikih. Napster je zanikal, da je njihov servis namenjen vzpodbujanju piratstva, in navajal razširjanje glasbe novih, neveljavljenih glasbenikov za njihov glavni namen. Veliko glasbenikov se je jezilo na Napster, ker so brez vsakega dovoljenja na njihovem seznamu našli lastne pesmi. Pri Napsterju pa so se pritoževali čez založbe, naj jim posredujejo svoje sezname izvajalcev, ki svoje glasbe nočejo dati na internet, vendar tega niso dobili (Hiatt, 1999).

- Po zakonu o varovanju intelektualne lastnine nima nihče pravice, da distribuira avtorsko zaščiteno glasbo, razen v primeru, da je dobil to pravico od lastnika avtorskih pravic, ki je ponavadi glasbenik ali glasbena založba. Če bi Napster samo naredil seznam MP3 datotek na internetu, potem to ne bi bilo dovolj za obtožbo. Tako pa bo moral tožnik dokazati, v kolikšni meri so odgovorni za to, da so omogočili drugim osebam izmenjavo pesmi, ki so bile avtorsko zaščitene. V tem času je obsegal Napsterjev seznam 1244 knjižnic, ki so vsebovale skupaj skoraj 200 tisoč pesmi (McCarthy, 1999).

5.2 Leto 2000

5.2.1 Januar

- Napster je povzročil težave ameriškim univerzam, katerih strežniki so postali preobremenjeni zaradi uporabe programa, in sicer zato, ker je vsak uporabnik, ki je naložil Napsterjev program, s tem spremenil svoj računalnik v strežnik z MP3 datotekami, kar je drastično zmanjšalo hitrost prenosa podatkov znotraj univerzitetnega omrežja (MP3-Trading Service Can Clog Networks on College Campuses, 2000).
- Hofstra University v New Yorku je bila prva univerza, ki je od svojega internetnega dobavitelja zahtevala, da blokira ves promet, povezan z Napsterjevim servisom. Predstavniki univerze je Napster obtoževal, da uporablja njihovo omrežje za svoje komercialne namene. Eileen Richardson je v svojo obrambo dejala, da njihov namen nikakor ni bil uporaba univerzitetnih omrežij, in to v tako velikem obsegu (MP3-Trading Service Can Clog Networks on College Campuses, 2000).

5.2.2 Februar

- Konec meseca je seznam univerz, ki so prepovedale dostop do Napsterja, obsegal že okoli 70 univerz. Razlog ni bil v sodnem procesu, ki se je obetal, ampak v preobremenitvi univerzitetnih omrežij. Univerze so s pomočjo svojih internetnih posrednikov dosegle, da študentje niso mogli več dostopati do tega servisa. Vendar pa to ni ustavilo ogromnega zanimanja za prenašanje glasbe prek spleta, saj so študentje takoj zaobšli to zaščito tako, da so se povezali na drug proxy strežnik, ali pa začeli uporabljati katerega izmed Napsterju podobnih programov (Macavinta, 2000).

5.2.3 Marec

- Podjetje Napster se je pripravljalo na dokapitalizacijo. V minulem letu so pridobili 2 milijona \$ začetnega kapitala od investorjev Agel Investors, sedaj pa so pričakovali 15 milijonov \$ kapitala od podjetja Hummer Winblad, ki se ukvarja s tveganimi naložbami (Landry, 2000).

5.2.4 April

- Skupina Metallica je 13.4.2000 vložila tožbo zoper podjetje Napster. Nekaj dni kasneje, 25.4.2000, je raperski glasbenik Dr. Dre vložil identično tožbo, saj je bil njun pravni zastopnik isti, odvetnik Howard King. V tožbo se bile poleg spornega servisa vključene

tudi univerze, ker naj bi med študenti vzpodbujale njegovo uporabo in s tem tudi same sodelovale v kršitvah. Zaradi vse večjega medijskega zanimanja za Napster je začelo število njegovih uporabnikov hitro naraščati (Metallica unmasks music-swapping fans, 2000).

5.2.5 Maj

- 3.5.2000 je skupina Metallica dostavila imena več kot 300.000 Napsterjevih uporabnikov, ki so jih obtožili glasbenega piratstva. Te domnevne kršitve je spremljalo in zapisovalo podjetje za računalniško svetovanje NetPD, ki je odkrilo na tisoče Napsterjevih uporabnikov, ki so si presneli in omogočili nadaljno izmenjavo pesmi skupine Metallica. Pri Napsterju so povedali, da bodo pregledali ta imena uporabnikov in v primeru, da je bila zahteva podana pravilno, izklopili identificirane uporabnike. 10.5.2000 je podjetje tem uporabnikom dejansko prepovedalo dostop. V skladu z DMCA mora internetni posrednik, če je bil obveščen o zlorabi svojega uporabnika, prepovedati temu uporabniku dostop, kar se je v našem primeru tudi zgodilo (Metallica unmasks music-swapping fans, 2000).
- 8.5.2000 je RIAA slavila začetno zmago. Sodnica Marilyn Patel z okrajnega sodišča v San Franciscu je namreč preučila razlago Napsterjeve obrambe, da gre v njihovem primeru zgolj za novo vrsto distribucijske poti in zavrnila njihov predlog za skrajšan proces. Takšne obrambe niso mogli uporabiti, ker niso uvedli ustreznih ukrepov, ki bi preprečili večkratnim kršiteljem dostop do njihove strani (Banning the Fans, 2000).
- Izšla je tudi nova, izboljšana verzija programa Napster 2.0 beta 6, ki je bila še bolj namenjena druženju in pogovarjanju o glasbi med uporabniki. Več kot bo imel program funkcij, ki niso namenjene le izmenjavi datotek, lažje bodo v procesu izpostavili svoje pozitivne strani (Wheeler, 2000).
- Ob koncu meseca je Hank Barry, partner podjetja Hummer Winblad, ki je v Napster vložilo 15 milijonov \$, postal novi Napsterjev direktor in zamenjal Eileen Richardson. Prav tako so nazaj priklopili več kot 29.000 uporabnikov, ki so se pritožili in prisegli, da niso kršili zakonov ter izmenjavali pesmi skupine Metallica, ampak so se na seznamu znašli pomotoma. Skupina je imela po tej potezi 10 dni časa, kar je bilo zapisano v določilih iz DMCA, da lahko vloži tožbe proti posameznikom, vendar tega ni naredila (Wheeler, 2000).

5.2.6 Junij

- RIAA je 12.6.2000 vložila predlog na okrajnem sodišču v San Franciscu, da bi dosegla predčasno prepoved Napsterjevega obratovanja v času, ko se bosta stranki pravdali (Mariano, 2000).
- V tem predlogu je bila podana tudi študija, narejena pri SoundScanu, ki je kazala na to, da Napsterjevi uporabniki najverjetneje ne bodo kupovali glasbe v trgovinah, saj jo lahko dobijo zastonj. Hank Barry je na to odgovarjal, da trendi nimajo nič opraviti z Napsterjem, sicer pa je prodaja zgoščenk takrat še vedno naraščala, pomebna novost pa je to, da lahko ljudje sedaj izbirajo, na kakšen način bodo kupili glasbo. Študija naj ne bi

upoštevala internetnih prodajalnih glasbe, ki so prav tako zaslužne za padec prodaje zgoščenk v trgovinah v okolici študentskih naselij (King, 2000).

- Napster je pridobil na svojo stran znamenitega odvetnika Davida Boiesa, ki je bil posebni svetovalec ministrstva za pravosodje v protimonopolnem primeru proti podjetju Microsoft. V tem času je imel Napster že okrog 14 milijonov uporabnikov (Mariano, 2000).

5.2.7 Julij

- 3.7.2000 je Napster vložil svoj spis na sodišču kot odgovor na zahtevo RIAA o predčasni prepovedi delovanja do začetka procesa ter v svojo obrambo navedel svoje razloge in študijo, ki jo je naredil Peter Fader iz Wharton Business School. 70% Napsterjevih uporabnikov naj bi uporabljalo servis z namenom, da vnaprej poslušajo posamezne pesmi, preden kupijo celoten album. Podatki kažejo na to, da Napster ne škoduje glasbeni industriji, vsaj ne v obsegu, kot ga navaja RIAA v njihovi raziskavi (Learmonth, 2000).
- Odvetnik Boies je zasnoval obrambo na štirih ključnih točkah (Learmonth, 2000):
  1. Napsterjevi uporabniki naj sploh ne bi kršili zakona, saj se njihovo izmenjavanje MP3 datotek lahko šteje za pošteno rabo. Po zakonu AHRA lahko potrošniki delajo kopije glasbenih posnetkov zase in za druge, če tega ne delajo za lasten dobiček. Napster naj bi le povečal obseg tega kopiranja.
  2. Pozitivne in zakonite možnosti uporabe Napsterja, ki je mnogo več od piratske tržnice.
  3. Napster deluje kot ponudnik internetnih storitev, za katere velja DMCA iz 1998. Dokazati morajo, da oni samo izdajajo seznam z informacijami in nič več. Ta zakon spoštujejo, saj so v preteklosti že odklopili na tisoče uporabnikov, ki so kršili avtorske pravice.
  4. Zadnji argument pa implicira na protimonopolni položaj RIAA, ki predstavlja pet podjetij, ki kontrolirajo 85% prodaje glasbe v ZDA. Nova tehnologija naj bi ogrozila tržni položaj tega dominantnega združenja, zato uporabljajo avtorske pravice kot orožje, da bi zatrli konkurenco.
- Napster bi lahko zaustavili le v primeru, če bi RIAA uspela dokazati, da bo najverjetneje zmagala v procesu in utrpela nepopravljivo škodo, če bo Napster še naprej obratoval. Sklep okrožnega sodišča, ki ga je 26.7.2000 ustno podala Patelova, je bil, da mora Napster prenehati posredovati vse pesmi, ki so v lasti RIAA. Dva dni kasneje, le nekaj ur pred iztekom roka, ko bi odločitev stopila v veljavo, je pritožbeno sodišče v San Franciscu ugodilo Napsterjevi pritožbi in odgodilo prepoved. Kot vzrok za takšno odločitev je sodišče navedlo, da gre za pomembna sporna vprašanja, ki so precedenčne narave in jih bo treba razrešiti, preden bo prepoved stopila v veljavo (Evangelista, 2000).

5.2.8 Avgust

- Sodnica Patelova je v svoji sodni odločbi zavrnila opozorila obrambe, da bi sprejetje predčasne prepovedi obratovanja pomenilo konec Napsterjevega obstoja. Napsterjev poslovni propad naj bi bil nepomemben v primerjavi z ogromno škodo, ki je bila povzročena glasbenim založbam. Zaradi pritožbenega sodišča je bila izvršitev te odločbe zaustavljena. Napster je imel nalogo, da pritožbenemu sodišču predloži svojo razlago obrambe, RIAA pa je morala do 8.9.2000 odgovoriti (Evangelista, 2000).
- V svoji pritožbi, ki je bila vložena 18.8.2000, so Napsterjevi odvetniki ostro protestirali zaradi odločitve nižjega sodišča, ki je bila v tem času odložena, in gradili svojo obrambo na trditvi, da sodnica ni upoštevala pomembnih zakonskih aktov, predvsem AHRA, ki govori o pravici uporabnikov do nekomercialnega presnemavanja tako digitalnih kot analognih posnetkov. S to potezo je hotela obramba doseči to, da bi se pritožbeno sodišče osredotočilo na posamezna dejanja njihovih uporabnikov in ne na skupen učinek njihovih 20 milijonov uporabnikov. Po njihovem mnenju posamezniki ne kršijo zakona, saj si delajo kopije za lastno nekomercialno uporabo, zato Napster ne more odgovarjati za kršitve, ker jih sploh ni (Lee, 2000).
- Naslednjo možnost za svojo razlago je imel Napster ponovno 12.9.2000. Po tem datumu naj bi pritožbeno sodišče določilo datum druge razprave, kjer bo sodišče ponovno tehtalo o predlogu združenja RIAA, da predčasno zaustavijo delovanje Napsterja do začetka procesa (Lee, 2000).

5.2.9 September

- 12.9.2000 je bil vložen še zadnji sodni spis obrambe pred razpravo na pritožbenem sodišču. V teh dokumentih Napsterjevi odvetniki obtožujejo RIAA, da izrablja svoj dominanten položaj in izkorišča svoje lastništvo avtorskih pravic za to, da bi prisilila podjetja, ki uporabljajo novo tehnologijo in predstavljajo grožnjo sedanji glasbeni industriji, da bi sprejela njihove zahteve in obdržala kontrolo nad distribucijo glasbe. Nasprotujejo tudi odločitvi sodnice Patelove, ker naj ne bi upoštevala določil iz AHRA. Po njenem mnenju velja AHRA le za proizvode, ki so fizično proizvedeni, npr. prenosni MP3 predvajalniki, ne nanaša pa se na računalniške programe. Takega mnenja je bilo tudi ministrstvo za pravosodje, ki je v svojem spisu poudarilo, da računalnik ni deklariran kot naprava za domače snemanje avdio posnetkov, zato zanj AHRA ne velja. 8.9.2000 je RIAA vložila še svoje zadnje sodne spise (King, 2000a).

5.2.10 Oktober

- V tem času je imel Napster 32 milijonov uporabnikov, od tega približno 900.000 sočasno priklopljenih na ta internetni servis, stopnja rasti pa je še kar rasla. Po raziskavi podjetja Media Metrix je bil najhitreje rastoče internetno podjetje vseh časov. Uporabniki niso bili samo univerzitetni študentje, saj naj bi bilo po njihovih podatkih več kot polovica uporabnikov starejših od 30 let, program Napster pa naj bi se nahajal na približno 10% računalnikov v ZDA, ki so priklopljeni na internet (Learmonth, 2000a).

- 2.10.2000 je na pritožbenem sodišču v San Franciscu potekala razprava pred panelom treh sodnikov, ki so poskušali razkriti potencialne šibke točke v argumentih obeh strani. Napster je bil pod drobnogledom zaradi svoje obrambe, ki so jo imenovali kar »Betamax obramba«, saj naj bi bil status nove tehnologije podoben zaščiti, ki so je bili deležni prvi videorekorderji. V letu 1984 je Vrhovno zvezno sodišče v ZDA odločilo, da podjetje Sony v procesu, ki ga je sprožila filmska industrija, ni odgovoren za morebitne piratske posnetke, saj so uspeli dokazati precejšnje pozitivne možnosti uporabe videorekorderjev. Napsterjevih legalnih načinov uporabe je bilo vse več, vendar je pritožbeno sodišče postavilo vprašanje, ali ni morda Napsterjev odnos s svojimi uporabniki bolj neposreden, kot je Sonyjev s kupci videorekorderjev, saj ohranjajo dolgotrajno razmerje s svojimi uporabniki kot ponudniki storitev. Odvetniki RIAA pa so morali utemeljiti svojo trditev, da Napster nadzira material, ki se prenaša preko njegovega servisa. Rok, do katerega naj bi se odločili, ni bil določen (Borland, 2000).
- V preteklih mesecih so še vedno potekali pogovori o možni pogoditvi med obema stranema, ki pa niso bili uspešni. Po tem bi lahko sklepali, da založbam ni šlo za denar, ampak preprosto za to, da ohranijo nadzor nad svojimi pesmimi in uničijo Napster. Odvetniki RIAA so izrazili svoje prepričanje, da lahko ob pomoči svojega zakonitega modela sami ponudijo več glasbe. Ob koncu meseca je nemški medijski gigant Bertelsmann AG, pod katerega okriljem so založbe kot BMG, Arista in RCA, sklenil partnerstvo z Napsterjem. Posodil mu je denar, da bi razvil tak sistem, ki bo omogočal varovanje avtorskih pravic. V primeru, da bi tak sistem tudi postavili, bi njihova glasbena založba BMG odstopila od tožbe (Learmonth, 2000a).

5.2.11 November

- Sporazum o strateški povezavi med podjetjema Napster in Bertelsmann, ki je bil naposled podpisan, je še vedno dvigal veliko prahu. Bertelsmann je postal tudi delni lastnik Napsterja. Kljub temu, da RIAA ni popustila, je njena predsednica Hillary Rosen dala vedeti, da je Napster s to potezo morda na poti, ki vodi k sporazumu med njim in celotno glasbeno industrijo (Morse, 2000).

5.2.12 December

- Svojo obrambo je Napster okrepil še s pomočnikom senatorja Orrina Hatcha z namenom, da bo ustrezno predstavil stališče več kot 44 milijonov njihovih uporabnikov v prihajajočih političnih debatah o usodi nove tehnologije. V reviji Time, na spletni strani ZD Net in v nekaterih ostalih medijih je Napster osvojil nagrado za najbolj inovativen in sploh najpopularnejši program v letu 2000 (Morse, 2000a).

5.3 Leto 2001

5.3.1 Januar

- Napster je izdal novo verzijo svojega programa, ki je kazal na prve posledice strateškega sodelovanja med njim in podjetjem Bertelsmann, saj so vgradili povezavo do CDNow, ki je spletna prodajalna zgoščenk v lasti Bertelsmann (Barnes, 2001).
- V raziskavi, ki jo je opravilo podjetje Yankelovich Partners po naročilu Digital Media Association, so rezultati pokazali, da približno polovica glasbenih navdušencev uporablja internet za iskanje nove glasbe, ki je ne morejo slišati v klasičnih medijih, kot sta radio in televizija. Od tega je kar dve tretjini ljudi, ki so prenesli kakšno pesem na svoj računalnik, to glasbo na koncu tudi kupilo. Jupiter Media Metrix je naredil svojo raziskavo, po kateri je 45% uporabnikov Napsterja menilo, da bodo najverjetneje povečali svoje nakupe glasbe, v nasprotju z neuporabniki tega programa. Prav tako bi bilo kar 71% uporabnikov pripravljenih plačati za prenos celotnega albuma prek interneta. Raziskava Greenfield Online, ki je zajela 5200 ljudi, ki iščejo glasbo prek interneta, je pokazala, da jih 70% ni plačala in ni pripravljena plačati za digitalno preneseno glasbo. To najbrž kaže na to, da bodo bolj uspešni tisti internetni servisi, ki bodo osnovani na mesečni naročnini, kot pa tisti, ki bodo zahtevali plačilo za vsako posamezno pesem (Katz, 2001).

5.3.2 Februar

- 12.2.2001 je pritožbeno sodišče v San Franciscu odločilo o zahtevi po predčasni zaustavitvi Napsterja. Zavrnilo je zahtevo po prepovedi delovanja, ker naj bi bila preveč široko zastavljena, in poslalo primer nazaj na okrožno sodišče. V svoji izjavi so navedli, da je bila predstavljena sicer dobra tožba zaradi kršitve avtorskih pravic. Nadalje naj bi Napster namerno spodbujal svoje uporabnike da prenašajo pesmi in imajo od tega tudi finančne koristi (Court Says Injunction 'Overbroad', 2001).
- Napsterjev odgovor je bila nova ponudba, ki bi glasbenim založbam prinesla v naslednjih petih letih milijardo dolarjev, poleg tega so zagotovili, da bodo do poletja uvedli nov plačljiv servis. Sodnica Patelova je morala napisati novo prepoved, ki bi bila bolj specifična in bi Napster prisilila v to, da bi odstranil avtorsko zaščitene pesmi s svojega servisa. Naslednji napovedani korak obrambe je bil ta, da razložijo svoje argumente celotnemu zboru sodnikov na 9. okrožnem pritožbenem sodišču, po izdani novi prepovedi. Napster s svojimi 64 milijoni uporabnikov je še vedno dovolil izmenjavo vseh pesmi (Goodin, 2001).
- RIAA podatki o prodaji v letu 2000 so pokazali padec prodaje singlov za 36%. Vedeti moramo, da prodaja singlov predstavlja le slab odstotek njihovega dohodka. 92% prodaje predstavljajo zgoščenke normalne dolžine, katerih prodaja pa že dolga leta raste. Največ izgub ima glasbena industrija s prodajo kaset, ki je v zadnjem letu padla za 436 milijonov \$. Če je celotni dohodek, ki je znašal 14 milijard \$, padel za 1.4%, je to predvsem posledica padca prodaje kaset, plošč in glasbenih videoposnetkov, se pravi na področju, na katerega Napster sploh ne vpliva (Napster Helps RIAA Again, 2001).

5.3.3 Marec

- 2.3.2001 je potekalo zaslišanje pred sodiščem, kjer sta obe strani predstavili svoje mnenje, kako naj bi nadzorovali domnevne kršitve avtorskih pravic na tem glasbenem servisu. Napster je razglasil, da bo začel prostovoljno filtrirati pesmi, kar sicer ne bi izbrisalo datotek, bi pa odstranilo povezavo do teh datotek z njihovega seznama pesmi. Na ta način naj bi preprečili dostop do približno milijona datotek, ki predstavljajo približno 5600 pesmi, katerih naslove naj bi posredovale glasbene založbe (Borland, 2001).
- 5.3.2001 je sodnica Marilyn Patel z okrožnega sodišča v San Franciscu izdala svojo spremenjeno začasno prepoved, ki je Napsterju omogočila, da je ostal pri življenju še nekaj časa, in sicer za ceno zmanjšanja ponudbe pesmi na njegovem servisu, hkrati pa je bil to tudi njegov konec v dotedanji obliki, ki ga je pripeljala do njegove velike popularnosti. Od Napsterja je sodnica zahtevala, da v roku treh dni odstrani vse avtorsko zaščitene pesmi, po tem, ko mu bodo lastniki avtorskih pravic, to so glasbene založbe, posredovale natančne informacije o naslovu pesmi, ime avtorja in ime datoteke, ki je povezana s kršitvijo avtorskih pravic na njihovem servisu. RIAA mora dokazati svoje lastništvo nad temi pesmimi. Založbe so takoj ukrepale in poslale sezname pesmi, na katere so uvrstili še neobjavljene pesmi, ki se še niso pojavile na Napsterju. Patelova je za razlog navedla to, da bi bila škoda, ki bi nastala v primeru, če bi se še neobjavljene pesmi znašle na Napsterju, precej večja od neprijetnosti za Napster (Borland, 2001a).
- Filtriranje pesmi se je začelo in kmalu so se pokazali dobri rezultati, vendar pa to ni ustavilo uporabnikov, ki so odkrili nov način, kako zaobiti blokado posameznih pesmi. Tako se je že v roku 24 ur po uvedbi filtriranja pojavila večina teh pesmi v obliki datotek, ki so imela malce spremenjeno ime, največkrat v obliki tipkarske napake. O tem je sodnica govorila v svoji izjavi, da sta obe strani, tako tožnik kot obtoženi, dolžni ugotoviti, če gre v takem primeru za neko različico zaščitene pesmi, in ustrezno ukrepati, in sicer v mejah svojih možnosti (Borland, 2001).

5.3.4 April

- 3.4.2001 je potekalo zaslišanje pred senatno pravno komisijo, ki je preučevala vprašanje internetne izmenjave datotek. V istem času so tri glasbene založbe oznanile, da bodo ustanovile plačljiv servis za prenašanje in poslušanje glasbe s pomočjo internetnega podjetja RealNetworks do konca poletja. Slišati je bilo mnenja Napsterja kot predstavnika internetnih podjetij, predstavnike glasbenih založb in mnenja nekaj glasbenikov (Stern, 2001).

5.3.5 Maj

- Napster je še okrepil filtriranje pesmi in s tem dosegel kar 90% blokado vseh prenesenih pesmi, ki so v lasti velikih založb. Ostali so predvsem najrazličnejši neodvisni izvajalci. Posledica je bila upadanje prenosa preko Napsterjevega servisa (Graham, 2001).

- Založbe so se pripravljale na vstop na novo področje glasbene distribucije. Universal je skupaj s Sonyjem začel pripravljati projekt, imenovan Pressplay, ki bo namenjen internetnim kupcem glasbe in bo omogočal samo neposredno poslušanje že kupljenih zgoščenk preko interneta. Založbe Warner Music, EMI in BMG so s pomočjo internetnega podjetja RealNetworks premierno predstavile svoj glasbeni servis MusicNet, ki je zelo podoben Napsterjevemu. Napsterjevi uporabniki so v tem času uporabljali program predvsem za predvajanje svojih MP3-jev in njihovo urejanje (Graham, 2001).

5.3.6 Junij

- Napster se je 5.5.2001 dogovoril s podjetjem MusicNet. Pogodba o distribuciji bi veljala le v primeru, če bi razvili nov naročniški servis. Pogodba je že nakazovala na davek, ki ga je vzel sodni proces, saj sta bila popularnost in število uporabnikov glavna Napsterjeva aduta v pogajanjih (Borland, 2001b).
- Povprečno število pesmi, ki jih posreduje nek uporabnik za izmenjavo z ostalimi, je padlo iz 220 v februarju na 21 v maju. V tem času se je zmanjšalo število prenosov iz 2,79 milijarde na samo 360 milijonov, manjše pa je bilo tudi število simultano priklopljenih uporabnikov. Anketa med 3000 uporabniki je razkrila, da bi jih kar 87% začelo uporabljati kakšen drug nelegalen servis, če bi Napster uvedel naročnino (Napster, 2001).
- 22.6.2001 je pritožbeno sodišče izdalo izjavo, v kateri je podalo svoje mnenje o Napsterjevih dveh pritožbah. V zvezi s prvo pritožbo se je panel treh sodnikov odločil, da o svoji februarški odločitvi ne bo ponovno razpravljal. V odgovor na drugo pritožbo je večja skupina sodnikov na 9. okrožnem pritožbenem sodišču zavrnila možnost revizije tega primera, ki jo je Napster zahteval v tako imenovani »en banc« pritožbi. Ta vrsta peticije je bila njihov zadnji up, da bi se znebili filtriranja. Ostala je le še možnost pritožbe na Vrhovnem zveznem sodišču. Te odločitve so se nanašale le na odredbo o začasni prepovedi, zaradi katere so bili prisiljeni filtrirati pesmi na svojem servisu (Borland, 2001c).

5.3.7 Julij

- 2.7.2001 je bil Napster prisiljen zaustaviti sistem zaradi težav z novim filtriranjem; s tem je onemogočil izmenjavo vseh MP3-jev med uporabniki (Hiatt, 2001).
- 11.7.2001 je sodnica Marylin Patel odredila, da mora Napster ostati zaustavljen, vse dokler ne bo prepričan, da lahko s pomočjo filtriranja s 100% učinkovitostjo prepreči izmenjavo avtorsko zaščitenih pesmi (Hiatt, 2001a).
- Napster se je na to odločitev takoj pritožil, ker ni bila v skladu z navodili pritožbenega sodišča, ki je zahtevalo nadzorovanje njegovega sistema le v okviru njegovih tehnoloških zmožnosti, saj je njihova najnovejša tehnologija blokirala 99% prepovedanih datotek, in prosil pritožbeno sodišče, če lahko preloži zahtevo po zaustavitvi njihovega servisa. Zanj je bilo to ključnega pomena, saj je imel zaradi zaustavitve nepopravljivo škodo, ker so se njegovi uporabniki že zbirali na drugih glasbenih servisih (Hiatt, 2001a).
- 12.7.2001 se je Napster pogodil z Metallico in Dr. Drejem (Hiatt, 2001b).

- 18.7.2001 je 9. okrožno pritožbeno sodišče zavrnilo odločitev sodnice Marylin Patel, ki je zahtevala zaustavitev. Panel treh sodnikov pa je v svoji odredbi pustil možnost, da vseeno sprejme prepoved nižjega sodišča, če bi se po bolj temeljiti preiskavi pokazalo, da je ta utemeljena (Hiatt, 2001c).
- Navkljub tej odločitvi je ostal Napsterjev servis zaustavljen, kar je bila posledica težav z uvajanjem filtriranja na podlagi glasbene vsebine datotek. Tedanji direktor Napsterja, Hank Barry, je odšel iz podjetja. Zamenjal ga je Konrad Hilbers, eden bivših direktorjev koncerna Bertelsmann AG, partnerskega podjetja (Hiatt, 2001č).

5.3.8 September

- 24.9.2001 je Napster sklenil dogovor z glasbenimi založniki, potem ko se je že dogovoril z založbami, ki mu bodo omogočile distribucijo njihove glasbe preko njegovega novega servisa. Pogoji, za katere so se dogovorili, so, da lastniki glasbeno založniških pravic dobijo eno tretjino, glasbene založbe pa dve tretjini od zneska, ki ga bo Napster namenil za poplačilo lastnikom avtorskih pravic. To razmerje je veliko bolj v korist glasbenim založnikom in piscem pesmi, kot je to v sedanji strukturi porazdelitve dobičkov v glasbeni industriji. S tem pravnih težav niso rešili, ker se je proces nadaljeval, hkrati pa je število Napsterjevih uporabnikov v zadnjih mesecih padlo skoraj na ničlo, saj so prešli na ostale zastonske servise, kot so AudioGalaxy, Bearshare ipd. (Borland, 2001č).

5.3.9 Oktober

- 10.10.2001 je na okrajnem sodišču v San Franciscu potekala razprava o tem, ali bo potrebno nadaljevati proces z glavno razpravo, ki bi dala odgovor na to, ali je Napster res kršil avtorske pravice. Sodnica Patelova ni takoj izdala odločitve in je bila zelo nejasna glede tega, v katero stran se bo nagnila. Odvetniki RIAA so predstavili svoje stališče, ki zagovarja skrajšano sodbo, ki bi pomenila nadaljevanje procesa z določitvijo odškodnine. Obramba si tega ni želela in je zahtevala nadaljevanje procesa na glavni razpravi, saj naj bi bilo veliko dejstev, ki naj bi ostala sporna (Manjoo, 2001).
- Obe strani sta vložili veliko število pravnih argumentov, vendar se je sodnica osredotočila predvsem na nekaj spornih vprašanj. Sporno je bilo to, ali so glasbene založbe res lastnice avtorskih pravic glasbe z Napsterjevega servisa, in pa njihovi morebitni nekonkurenčni prijemi, ki so Napsterju preprečili, da bi se pogodil za licenciranje pesmi. Drugo sporno vprašanje pa se nanaša na novo ustanovljeni spletni podjetji MusicNet in Pressplay, ki prodajata licence za digitalno prodajo glasbe in sta v lasti glavnih glasbenih založb. Z njuno ustanovitvijo naj bi glasbene založbe nekonkurenčno delovale in preprečile dostop do pesmi Napsterju in podobnim servisom (Manjoo, 2001).
- Nekaj dni za tem je pravosodno ministrstvo začelo protimonopolno preiskavo, ki naj bi dala odgovor na domnevno sodelovanje glasbenih založb, s katerim so poskušale omejiti konkurenco na novem trgu internetne prodaje glasbe. Uradniki so skušali zbrati dokaze o skrivnem dogovoru med glasbenimi založbami in njihovimi podružnicami, ki bi kazali na poskus oviranja konkurence. Protimonopolni preiskovalci so se osredotočili na pogoje, ki jih glasbene založbe postavljajo za svoje licence, in na njihove tožbe, vložene proti

različnim internetnim glasbenim servisom. Zakon sicer ne narekuje založbam, da morajo drugim podjetjem zagotoviti pravice do njihovih pesmi, bi pa bilo sporno to, če bi ugotovili, da so uporabile svoje ekskluzivne pravice nad glasbo, da bi upočasnile ali ustavile konkurente na novem področju, ki ga do tedaj niso nadzirale (Healy, 2001).

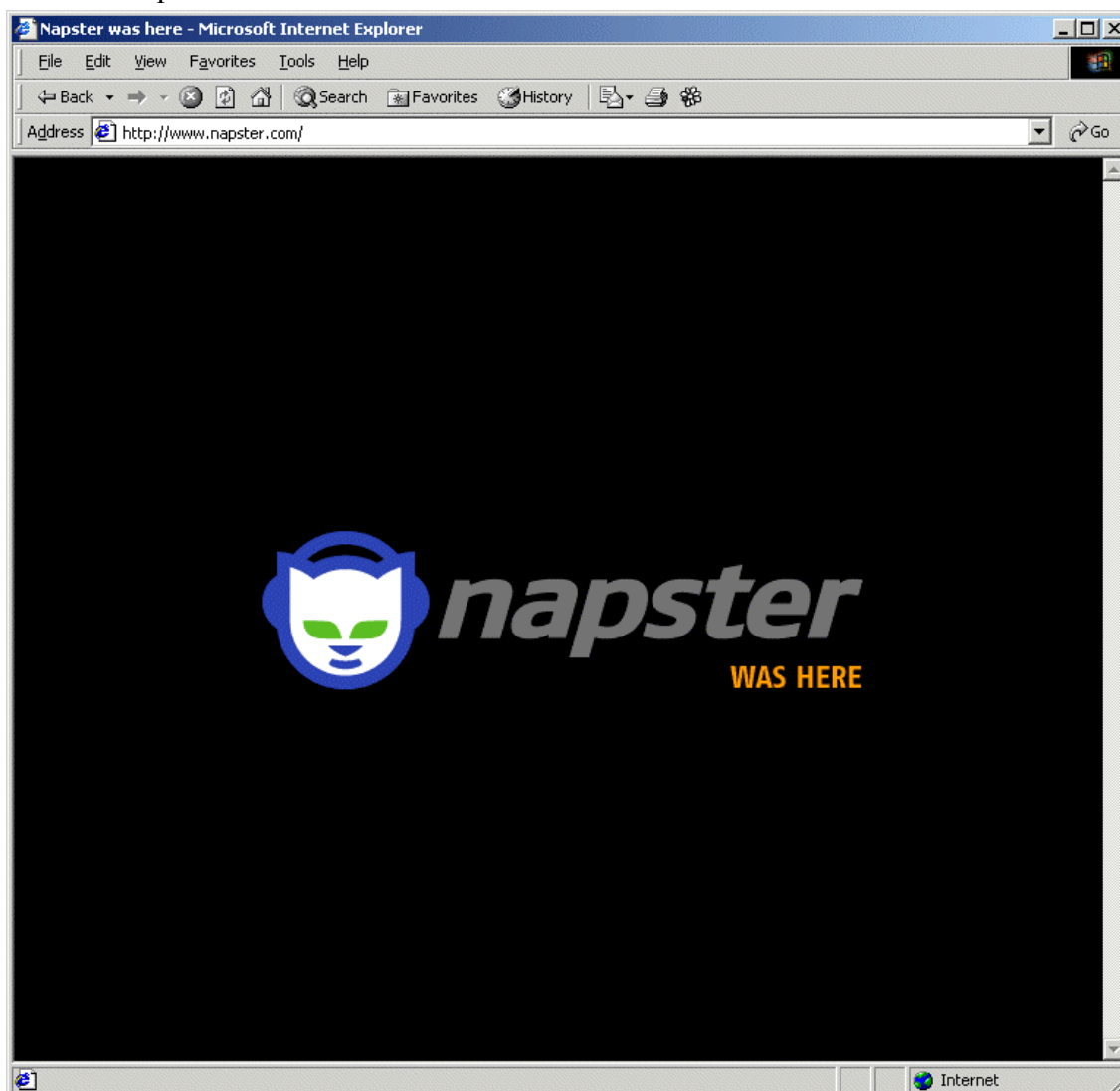
5.4 Leto 2002

- Po oktobru 2001 so se razmere na pravnem področju umirile. Namesto na sodiščih se je več dogajalo na področju pogajanj. Napster je še naprej sklepal pogodbe z različnimi založbami in podjetji, ki se ukvarjajo z zaščito transakcij preko interneta, vse v okviru njegovega napovedanega novega servisa (Napster Delays Relaunch, Still Looking for Deals, 2002).
- 25.3.2002 je pritožbeno sodišče naposled odločilo, da Napster ne sme več vzpostaviti svojega zastojnega servisa, dokler ne dokaže da lahko popolnoma prepreči izmenjavo vse avtorsko zaščitene glasbe preko njegovega sistema. Ta odločitev sploh ni bila pomembna, saj pri Napsterju niso več kazali interesa, da bi vzpostavil svoj prvotni servis (Ziedler, 2002).
- 26.3.2002 je sodnica Patelova dala Napsterjevi obrambi na razpolago še približno 10 mesecev časa, v katerem bodo lahko pridobili dokaze za svojo trditev, da so velike glasbene založbe zlorabile svoj nadzor nad avtorskimi pravicami z namenom, da bi omejili konkurenco. Argument o monopolnem nastopanju je bil eden zadnjih, ki se ga je oklepala obramba. RIAA je hotela s skrajšano sodbo končati ta primer v nekaj mesecih, ta odločitev pa je ponovno podaljšala proces, ki se je vlekel že dve leti in pol (Ziedler, 2002).
- Aprila so morali pri Napsterju odpustiti 30 delavcev, kar je predstavljalo približno 30% zaposlenih. Odpuščanje delavcev je postalo nujno, saj Napster ni več deloval in je vse svoje sile usmeril v prihodnost, vendar je moral zaradi nerešenih pravnih vprašanj ponovno odgoditi datum, ko bo zagnal svoj nov naročniški servis (Napster Says It Lays Off 30 People, 2002).
- 17.5.2002 se je zgodba Napsterja kot majhnega neodvisnega podjetja končala, saj je svet direktorjev tega podjetja sprejel ponudbo koncerna Bertelsmann, ki je želel v celoti prevzeti Napster. Bertelsmann je ponudil 8 milijonov \$ za vse Napsterjeve delnice, s čimer bodo poplačali upnike (Bertelsmann acquires Napster, 2002).
- 3.6.2002 se je zgodila naslednja poteza po prodaji Bertelsmannu, ko je Napster pričakovano vložil prošnjo za takoimenovani Chapter 11 iz ameriškega zakona o bankrotu, to je U.S. Bankruptcy Code. To ne pomeni, da bo podjetje izginilo, ampak ga le ščiti pred odgovornostjo do upnikov, vse dokler se v celoti ne prestrukturira. Njegova sredstva so bila ocenjena na 7.9 milijonov dolarjev, medtem ko so obveznosti znašale okrog 101 milijon, med drugim tudi za izdatne račune za odvetnike. Zahtevek po bankrotu je zaustavil sodni proces RIAA vs. Napster, kljub temu, da ni prišel do dokončnega sklepa. Naslednji korak založb bi bil, da poskušajo preko sodišča U.S. Bankruptcy Court v mestu Delaware, kjer je bil zahtevek vložen, priti s svojimi zahtevami po nagoditvi. Večino dolga, 91 milijonov \$, so dolžni Bertelsmannu, ki pa bi

bil to pripravljen pozabiti, če bi sodišče sprejelo njegovo ponudbo o prevzemu (Hu, 2002).

- Stečajni sodnik je preprečil prodajo nemškemu gigantu Bertelsmann, ker naj bi bili sporni interesi Napsterjevega novega direktorja Konrada Hilbersa, ki je bil postavljen s strani koncerna Bertelsmann. Takoj naslednji dan po tej odločitvi, dne 4.9.2002, je Napster prenehal obstajati. Odpustili so vseh 42 delavcev, zaprli svojo internetno stran in vložili na sodišču zahtevek za likvidacijo, to je Chapter 7. Na njihovi spletni strani se je znašla naslednja slika, ki je dokončno potrdila konec podjetja, ki je močno zaznamovalo novo področje internetne distribucije glasbe (Napster to liquidate, 2002).

Slika 4: Napster was here

Vir: Napster to liquidate, 2002.

- Na dražbi, ki je trajala do 17.9.2002, je programsko podjetje Roxio kupilo Napsterjevo ime in spletno stran ter ostalo imetje za 5 milijonov \$. V novembru 2002 je stečajno sodišče potrdilo to prodajo (Roxio buys Napster's Assets, 2002).

6. SLOVENSKE RAZMERE

Podjetje Napsterjevega kova pri nas ne bi moglo nastati. Res je, da je Napster zrasel iz preprostega programa, ki ga je sam napisal njegov ustanovitelj Shawn Fanning, vendar je odziv ciljnih uporabnikov tisti, ki je potreben, da se razvije razvejana mreža uporabnikov in s tem vse večji izbor MP3 datotek. Zato je jasno, da podoben slovenski program ne bi mogel nikoli zbrati nekaj deset milijonov uporabnikov. Napster je bil popularen tudi v Sloveniji, saj se je začel pogosteje pojavljati v medijih in je tudi pri nas dobil svoj krog uporabnikov.

Slovenija je podpisnica Bernske konvencije od 25. junija 1991, od 20. maja 2002 pa je podpisnica WPPT in WCT. Slovenski zakon o varstvu intelektualne lastnine je bil sprejet razmeroma kmalu po osamosvojitvi, v letu 1995, in se imenuje Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah, s kratico ZASP. Od takrat je bil že večkrat dopolnjen, predvsem s skladu z direktivami, ki jih je predlagala EU (ZASP, 1995).

V ZASP so podane določbe, ki govorijo tako o pravici avtorjev kot o sorodnih pravicah, med katere uvrščamo tudi pravice izvajalcev in pravice proizvajalcev fonogramov (to so glasbene založbe). Po našem zakonu, ki je nadomestil zastarel zakon iz SFRJ, je lastnik avtorske pravice posnetka in vseh njegovih kopij, med katere spada tudi kopija v MP3 formatu, glasbena založba. Na Napsterju ni bilo veliko glasbe, ki bi bila v lasti slovenskih založb, zato o kakšni tožbi ni bilo govora, je pa bilo tudi pri nas veliko Napsterjevih uporabnikov. Vendar so bili lahko vsi slovenski uporabniki Napsterja, kot tudi vsi ostali uporabniki po svetu, brez skrbi. Založbe pod okriljem RIAA niso hotele tožiti samih uporabnikov, ki so bili dejansko odgovorni za kršitve avtorskih pravic, ampak je bil primarni namen tožbe zaustaviti Napster, s čimer bi onemogočili nadaljno izmenjavo MP3-jev.

Zavedati se moramo, da zaradi naše majhnosti signifikantno ne vplivamo na porast ali zmanjšanje piratstva, vendar se mora Slovenija kot del mednarodne skupnosti in kot podpisnica različnih mednarodnih konvencij truditi za skladnost z vsemi temi dokumenti in skrbeti za njihovo izvajanje. Internetno piratstvo bo mogoče omejiti le z mednarodnim sodelovanjem in usklajeno zakonodajo, ki bo ščitila intelektualno lastnino na internetu in preganjala kršitelje.

SKLEP

Sodni proces je bil zelo odmeven in dolgotrajen ter se je končal že pred glavno obravnavo z Napsterjevim bankrotom in zmago RIAA. Zaradi tega ostajajo nekatera vprašanja še vedno odprta. S pravnega stališča moramo dati prav glasbeni industriji, saj so bile MP3 datoteke, ki so bile na voljo preko Napsterja, večinoma v lasti glasbenih založb, ki lahko svobodno odločajo o najrazličnejših kopijah teh del, zato je odgovorne, da preganjajo kršitelje. Vendar pa so jih na servis posredovali uporabniki, ki so bili glavni krivci. Napsterjeva odgovornost je bila le v tem, da je izdelal program, ki so ga uporabniki zlorabili za izmenjavo avtorsko zaščitenih pesmi.

Škodljivi ekonomski vplivi Napsterja na prodajo glasbene industrije naj bi bili glavni vzrok za začetek sodnega procesa. Napster je bil zastojni servis in od svojega početja ni dobil niti dolarja, kar se ekonomskih učinkov tiče, pa še vedno ni jasno, ali so bili res negativni. Šele kasneje, ko Napster sploh ni bil več aktiven, je začela upadati prodaja zgoščenk. Ta padec ima svoj vzrok v porastu klasičnega piratstva, zaradi vse večje dostopnosti CD-R enot, delno pa tudi v internetnem piratstvu. Mislim da RIAA ni bila zelo zaskrbljena zaradi manjših prihodkov, ampak jih je Napster bolj skrbel kot konkurent na novem področju internetne glasbene distribucije, ki ga je treba dobro izrabiti ali pa uničiti. Napster je v procesu izpostavil zanimivo dejstvo, da založbe delujejo kot dobro povezan koncern, ki ščiti novonastali trg pred ostalo konkurenco, kar so začele preiskovati tudi določene ameriške pravosodne ustanove. Poleg tega je imel ta servis še druge legalne načine uporabe in je služil kot promocijsko orodje za različne neveljavljene glasbenike.

RIAA z Napsterjevim propadom ni dosegla veliko, saj je P2P izmenjava datotek v zadnjem času dobila še večje razsežnosti. Napster je bil le prva začetna oblika P2P izmenjave glasbe, v sedanjem času pa obstajajo že naprednejši programi, ki povezujejo uporabnike neposredno med seboj, zato lahko založbe vložijo tožbe le proti posameznim uporabnikom, ki imajo nelegalno pridobljene pesmi. Do takšne situacije je prišlo predvsem zato, ker je RIAA prepozno uvidela prednosti interneta in MP3 formata kot zelo priročnega načina glasbene distribucije, so pa to hitro izkoristili najrazličnejši internetni glasbeni servisi. Internetni uporabniki so se navadili na P2P programe, ki jim omogočajo zastojno glasbo, kljub temu, da je takšna izmenjava MP3-jev nelegalna. V takih razmerah plačljivi internetni glasbeni servisi nimajo velikih možnosti, da prepričajo uporabnike v zakonit nakup glasbe.

Glasbene založbe bodo morale v sodelovanju z različnimi internetnimi podjetji oblikovati nov model distribucije glasbe, ki bo koristil končnim potrošnikom in hkrati zadovoljil ekonomske interese glasbenih založb in glasbenikov. V prihodnosti bo internetna distribucija glasbe najbrž prevladala, zato je nujno, da se tudi na internetu začne upoštevati pravni red. Če do tega ne bo prišlo in bo internet ostal piratski medij, bo to najbrž pomenilo propad glasbenih založb v sedanji obliki. Prihodnost pa bo pokazala, v katero smer se bodo zadeve razvijale.

LITERATURA

1. About Us. RIAA.
[URL: <http://www.riaa.com/about/default.asp>], 2003.
2. Ambrožič Matjaž: Napster izgubil sodno bitko. Delo. 16.2.2001, str. 15.
3. Anti-Piracy. RIAA.
[URL: <http://www.riaa.com/issues/piracy/default.asp>], 2003.
4. Banning the Fans. ABC News.
[URL: <http://abcnews.go.com/sections/tech/DailyNews/napster000510.html>], 11.5.2000.
5. Barnes Cecily: Napster Adds CDNow Link With Upgrade. CNET.
[URL: <http://news.cnet.com/news/0-1005-200-4447488.html>], 11.1.2001.
6. Bertelsmann acquires Napster. Afterdawn.com.
[URL: <http://www.afterdawn.com/news/archive/2942.cfm>], 17.5.2002.
7. Borland John: Court adjourns without decision in Napster case. CNET.
[URL: <http://news.cnet.com/news//0-1005-200-2895878.html?tag=st.cn.sr.ne.1>], 2.10.2000.
8. Borland John: Napster to Voluntarily Halt Song Trades. CNET.
[URL: <http://cnet.com/news/0-1005-200-5005980.html?tag=st.cn.1.lthd>], 2.3.2001.
9. Borland John: Judge lets Napster Live Despite Injunction. CNET.
[URL: <http://news.cnet.com/news/0-1005-200-5039135.html>], 6.3.2001.
10. Borland John: Napster Cuts Deal with Majors. CNET.
[URL: <http://news.cnet.com/news/2100-1023-267905.html>], 5.6.2001.
11. Borland John: Court Denies Napster Appeal. CNET.
[URL: <http://news.cnet.com/news/2100-1023-268966.html>], 25.6.2001.
12. Borland John: Napster Inks Settlement, Deal with Publishers. CNET.
[URL: <http://news.cnet.com/news/0-1005-200-7283716.html>], 24.9.2001.
13. Carr Laura: Stats Speak Kindly of Napster. The Industry Standard.
[URL: <http://www.theindustry.com/article/display/0,1151,17057,00.html>], 21.7.2000.
14. Cho Liz: The Sound of Net Congestion. ABC News.
[URL: http://www.abcnews.go.com/onair/DailyNews/wkn_napster_000227.html], 27.2.2000.
15. Commercial Piracy Report 2003. IFPI.
[URL: <http://www.ifpi.org/site-content/antipiracy/piracy2003-piracy-statistics.html>], 2003.
16. Company Profile. Napster.
[URL: http://www.napster.com/company/about_us.html], 2001.
17. Court ruling on DMCA 512(a).RIAA.
[URL: <http://www.riaa.com/news/filings/pdf/napster/Court512aRuling.pdf>], 2000.
18. Court Says Injunction 'Overbroad'. CNN.
[URL: <http://www.cnn.com/2001/LAW/02/12/napster.decision/index.html>], 12.2.2001.

19. Evangelista Benny: Napster Launches Round 2 Appeals-court brief filed minutes before deadline. San Francisco Chronicle.
[URL: <http://www.sfgate.com/cgi-bin/article.cgi?file=/chronicle/archive/2000/08/19/BU26168.DTL>], 19.8.2000.
20. Goodin Dan: Stayin' Alive- Napster Proposes a Deal. The Industry Standard.
[URL: <http://www.thestandard.com/article/display/0,1151,22355,00.html>], 20.2.2001.
21. Graham Jefferson: Despite Troubles, There's Still Hope for Napster. USA Today.
[URL: <http://www.usatoday.com/life/cyber/tech/review/2001-05-23-still-hope-for-napster.htm>], 23.5.2001.
22. Halachic Computer Issues. Ten Agurot.com
[URL: <http://www.tenagurot.com/Papers/HCI.asp>], 7.8.2002.
23. Harris Ron: Users Booted From Napster Want Back On. ABC News.
[URL: <http://abcnews.go.com/sections/tech/DailyNews/napster000517.html>], 17.5.2000.
24. Healy Jon: Antitrust Probe of Music Firms Intensifies. LA Times.
[URL: <http://www.latimes.com/business/la-000082195oct15.story>], 15.10.2001.
25. Hiatt Briann: RIAA Sues Napster, Claiming 'Music Piracy'. SonicNet.
[URL: <http://www.sonicnet.com/news/archive/story.jhtml?id=569952>], 8.12.1999.
26. Hiatt Brian: Napster's Latest Bid To Stay Alive: Shutting Down. Sonicnet.
[URL: <http://www.sonicnet.com/news/story.jhtml?id=1444907>], 2.7.2001.
27. Hiatt Brian: Judge: Napster Must Stay Down Until Filters Are Perfected. Sonicnet.
[URL: <http://www.sonicnet.com/news/story.jhtml?id=1445099>], 11.7.2001.
28. Hiatt Brian: Metallica, Dre Settle With a Wounded Napster. Sonicnet.
[URL: <http://www.sonicnet.com/news/story.jhtml?id=1445112>], 12.7.2001.
29. Hiatt Brian: Napster Cleared For Takeoff After Shutdown Order Overturned. Sonicnet.
[URL: <http://www.sonicnet.com/news/story.jhtml?id=1445270>], 18.7.2001.
30. Hiatt Brian: Napster's Immediate Future Unclear As CEO Steps Down. Sonicnet.
[URL: <http://www.sonicnet.com/news/story.jhtml?id=1445391>], 24.7.2001.
31. Hoffman Ivan: Napster and fair use.
[URL: <http://www.ivanhoffman.com/napster.html>], avgust 2001.
32. Hu Jim: Gimme shelter in Chapter 11. News.com.
[URL: http://news.com.com/2100-1023-930467.html?tag=fd_top], 3.6.2002.
33. IFPI applauds coming into force of WIPO Treaties. IFPI.
[URL: <http://www.ifpi.org/site-content/press/20020620.html>], 2002.
34. IFPI publishes Music Piracy Report 2001. IFPI.
[URL: <http://www.ifpi.org/site-content/press/20010612.html>], junij 2001.
35. Jacobus Patricia: Napster Tests New Copyright Law. CNET.
[URL: <http://news.com.com/2100-1023-239092.html?legacy=cnet>], 11.4.2000.
36. Katz Jon: The Truth About File-Sharing. Slashdot.
[URL: <http://slashdot.org/features/00/12/28/1653257.shtml>], 2.1.2001.
37. King Brad: Napster-Music's Friend or Foe? Wired.
[URL: <http://wired.com/news/print/0,1294,36961,00.html>], 15.6.2000.

38. King Brad: Napster Goes on the Offensive. Wired.
[URL: <http://www.wired.com/news/business/0,1367,38751,00.html>], 13.9.2000.
39. Landry Julie: Napster grows up. Redherring.
[URL: <http://www.redherring.com/industries/2000/0310/ind-napster031000.html>], 10.3.2000.
40. Learmonth Michael: Napster Leaps to Its Own Defense. The Industry Standard.
[URL: <http://www.thestandard.com/article/display/0,1151,16593,00.html>], 3.7.2000.
41. Learmonth Michael: Bertelsmann and Napster Come Together. The Standard.
[URL: <http://www.thestandard.com/article/display/0,1151,19820,00.html>], 31.10.2000.
42. Lee Hane: Napster to Court: The Judge Screwed UP. The Standard.
[URL: http://thestandard.com/article/article_print/1,1153,17847,00.html], 19.8.2000.
43. Macavinta Courtney: Blocked students find backdoor to Napster. CNET.
[URL: <http://news.cnet.com/news/0-1005-200-1540578.html?dtn.head>], 2.2.2000.
44. Manjoo Farhad: Another Day of Napster Nattering. Wired.
[URL: <http://www.wired.com/news/politics/0,1283,47437,00.html>], 10.10.2001.
45. Mann Charles: The Heavenly Jukebox. Atlantic Monthly.
[URL: <http://www.theatlantic.com/issues/2000/09/mann.htm>], 1.9.2000.
46. Mariano Gwendolyn: DOJ counsel takes up Napster's cause. CNET.
[URL: <http://news.cnet.com/news/0-1005-200-2091788.html?tag=st.ne.1005.thed.ni>], 16.6.2000.
47. McCarthy Jack: Studios sue MP3 startup Napster. CNN.
[URL: <http://www.cnn.com/1999/TECH/computing/12/09/napster.suit.idg/index.html>], 9.12.1999.
48. Metallica unmask music-swapping fans. USA Today.
[URL: <http://www.usatoday.com/life/cyber/tech/review/crh110.htm>], 4.5.2000.
49. Morse Andrew: Morgan Stanley Likes Bertelsmann-Napster Deal. The Standard.
[URL: <http://www.thestandard.com/article/display/0,1151,19900,00.html>], 2.11.2000.
50. Morse Andrew: Napster Adds Some Political Muscle. The Industry Standard.
[URL: <http://www.thestandard.com/article/display/0,1151,20675,00.html?nl=mg>], 7.12.2000.
51. MP3-Trading Service Can Clog Networks on College Campuses. The New York Times.
[URL: <http://www.nytimes.com/library/tech/00/01/circuits/articles/20geek.html>], 20.1.2000.
52. Music and the Internet. RIAA.
[URL: <http://www.riaa.com/pdf/2002midyrsurveypresentation.pdf>], 2002.
53. Napster Copyright Policy. Napster.
[URL: http://www.napster.com/terms/copyright_policy.html], 2001.
54. Napster Delays Relaunch, Still Looking for Deals. Reuters.
[URL: http://www.reuters.com/news_article.jhtml?type=search&StoryID=749866], 27.3.2002.
55. Napster Helps RIAA Again. Slashdot.
[URL: <http://slashdot.org/articles/01/02/26/1812213.shtml>], 26.2.2001.

56. Napster Says It Lays Off 30 People. Reuters.
[URL: http://www.reuters.com/news_article.jhtml?type=search&StoryID=802438], 1.4.2002.
57. Napster to liquidate. Afterdawn.com.
[URL: <http://www.afterdawn.com/news/archive/3282.cfm>], 4.9.2002.
58. Nelson Chris: RIAA To Sue Maker Of MP3 Trading Software. SonicNet News.
[URL: <http://www.sonicnet.com/news/archive/story.jhtml?id=520118>], 19.11.1999.
59. RIAA Releases Mid-Year Snapshot of Music Industry. RIAA.
[URL: http://www.riaa.com/News_Story.cfm?id=552], 26.8.2002.
60. Roxio buys Napster's Assets. Afterdawn.com.
[URL: <http://www.afterdawn.com/news/archive/3560.cfm>], 15.11.2002.
61. Sony v. Universal Studios a.k.a. »the Betamax case«. EFF.org
[URL: http://www.eff.org/Legal/Cases/sony_v_universal_decision.html], 1984.
62. Stern Christopher: Napster Copyright Fight Goes to Hill. Washington Post.
[URL: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A35048-2001Apr3.html>], 4.4.2001.
63. Sullivan Jennifer: RIAA Suing Upstart Startup. Wired News.
[URL: <http://www.wired.com/news/print/0,1294,32559,00.html>], 15.11.1999.
64. What is IFPI. IFPI.
[URL: <http://www.ifpi.org/site-content/about/mission.html>], 2003.
65. Wheeler Marylinn: Napster reloads Metallica fans. ZDNet.
[URL: <http://www.zdnet.com/zdnn/stories/news/0,4586,2580227,00.html>], 31.5.2000.
66. WPPT enters into force. WIPO.
[URL: http://www.wipo.int/edocs/prdocs/en/2002/wipo_pr_2002_313.html], 20.5.2002.
67. Ziedler Sue: Napster bid on hold due to dispute. Reuters.
[URL: http://www.reuters.com/news_article.jhtml?type=search&StoryID=754162], 28.3.2002.
68. 2002 Consumer Profile. RIAA.
[URL: <http://www.riaa.com/news/marketingdata/pdf/2002consumerprofile.pdf>], 15.5.2003.
69. 2002 Mid-year Anti-Piracy Statistics. RIAA.
[URL: <http://www.riaa.com/pdf/2002midyrchart.pdf>], 26.8.2002.
70. 64 Individuals Agree To Settlements In Copyright Infringement Cases. RIAA.
[URL: <http://www.riaa.com/news/newsletter/092903.asp>], 29.9.2003.

VIRI

1. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. WIPO.
[URL: <http://www.wipo.int/treaties/ip/berne/index.html>], 2002.
2. IFPI.
[URL: <http://www.ifpi.org>], 2003.
3. Intellectual Property Guide: Online music. Caslon Analytics.
[URL: <http://www.caslon.com.au/ipguide14.htm>], 2002.
4. Lohmann Fred: Peer-to-Peer File Sharing and Copyright Law after Napster. EFF.org.
[URL: http://www.eff.org/IP/P2P/Napster/20010309_p2p_exec_sum.html], 2000.
5. Marketing Data- Yearend Reports. RIAA.
[URL: <http://www.riaa.com/news/marketingdata/yearend.asp>], 2003.
6. Napster.
[URL: <http://www.napster.com>], 2002.
7. Press Room: Napster Case. RIAA.
[URL: <http://www.riaa.com/news/filings/napster.asp>], 2003.
8. Press Room: Legal Cases. RIAA.
[URL: <http://www.riaa.com/news/filings/default.asp>], 2003.
9. RIAA.
[URL: <http://www.riaa.com>], 2003.
10. RIAA v. Diamond Multimedia Systems. GigaLaw.
[URL: <http://www.gigalaw.com/library/riaa-diamond-1999-06-15.html>], 1999.
11. U.S. Copyright Law. U.S. Copyright office.
[URL: <http://www.loc.gov/copyright/title17/>], julij 2001.
12. WIPO.
[URL: <http://www.wipo.org>], 2003.
13. WIPO Copyright Treaty. WIPO.
[URL: <http://www.wipo.int/treaties/ip/wct/index.html>], 2002.
14. WIPO Performances and Phonograms Treaty. WIPO.
[URL: <http://www.wipo.int/treaties/ip/wppt/index.html>], 2002.
15. Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah. RS.
[URL: <http://objave.uradni-list.si/bazeul/URED/1995/021/B/529581870.htm>], 2003.